

Divrej Tora

 Divrej Tora
 ŠABAT 15. VELJAČE 2025. - 17. ŠVATA 5785.

Židovi su mete nerazmjerne količine zločina iz mržnje, posebice oni koji se vidljivo identificiraju kao Židovi i sudjeluju u specifično židovskim aktivnostima i prostorima, uključujući sinagoge, škole, košer trgovine i židovske četvrti. To vrijedi već godinama, znatno prije dramatičnog porasta antisemitskih radnji od 7. listopada. Neki bi stoga zaključili da je prakticiranje židovstva jednostavno preopasno.

Iako se zasigurno suočavamo s izazovima i opasnostima upravo zbog naše vjere, mi vjeru smatramo samim životom, "ki hem hajenu" (jer to je naš život), i ništa nas ne bi moglo snažnije ugroziti od slabljenja naše predanosti i povezanosti s životom Tore.

Naša parša (Šemos 20:14-16) govori o Sinaju, gdje smo primili Toru i uistinu postali B-žji narod. To je iskustvo istovremeno bilo veličanstveno i zastrašujuće, a Klal Jisrael (cijeli Izrael) je na to reagirao povlačeći se natrag iz straha da neće moći preživjeti tako blizak susret s B-gom. Moše ih tada umiruje, uvjeravajući ih da će ih taj događaj zauvijek uzdići i preobraziti. On je konstatirao intenzitet tog doživljaja, čak i rizike koje on donosi, ali je naglasio i priliku koja s njima dolazi.

Talmud donosi poznatu priču (Brahot 61b) o Rabi Akivi:

Jednom je zla rimska vlast izdala naredbu da je Židovima zabranjeno proučavati Toru. Papus ben Jehuda vidio je Rabi Akivu kako javno okuplja učenike i proučava [s njima] Toru. Re-kao mu je: "Akiva, zar se ne bojiš vlasti?" [Rabi Akiva] mu od-

govori: "Ispričaj ću ti prisposodobu. Lisica je hodala uz rijeku i vidjela ribe kako jure amo-tamo. Upitala ih je: 'Od čega bježite?' Rekle su joj: 'Od mreža koje su ljudi za nas postavili.' Ona im reče: 'Zašto ne izađete na kopno? Živjet ćemo zajedno, kao što su moji preci živjeli s vašim precima.' One joj odgovoriše: 'Ti li si jedna od onih za koje se kaže da su najmudrije od životinja?! Nisi ti mudra, već budalasta! Ako se u našem prirodnom okruženju imamo razloga bojati, koliko se više trebamo bojati u okruženju u kojem bismo sigurno umrli!' Isto vrijedi i za nas. Ako nam je sada, dok sjedimo i proučavamo Toru, za koju je rečeno (Devarim 30:20): 'Jer ona je tvoj život i duljina tvojih dana,' takva situacija, koliko će biti teža ako je zanemarimo..."

Isti taj Rabi Akiva promatrao je ruševine Mikdaša (Hrama) i lisicu kako izlazi iz Svetinje nad svetinjama (Makkos 24b). Neki su primijetili da je možda lisica koju je tada vidio predstavljala lisicu iz njegove prisposodbe. Kada je Hram bio opustošen i uništen, kada se židovski narod "povukao" iz Mikdaša i prestao biti aktivno uključen i prisutan u njemu, to je bio znak da je lisica prevladala, odvlačeći nas od Tore, našeg izvora života, pod izlikom da nam nudi sigurnost. Nikada ne smijemo ponoviti tu pogrešku. Naš odgovor na ovaj strašni val mržnje nije da pobjegnemo od Tore, već da ojačamo i produbimo našu predanost njoj. ***Ec hajim hi lamahazikim ba.*** Ona je drvo života svima koji se nje drže.■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Alija po Alija

Kohen - prva aliya - 12 p'sukim - 18,1-12

Jitro, Mošev tast, čuje "sve što se desilo" Djeci Izraelovoj i dolazi Moše s Ciporom i Moševa (Ciporina) dva sina, Geršomom i Eliezerom. Moše, Aharon, i starješine primaju Jitroa s velikim počastima. Jitro hvali B-ga za sve što je učinio za Narod.

Tora kaže da je Jitro čuo o stvarima, došao se pridružiti Narodu (preobratiti se na judaizam), i tada je Moše krenuo govoriti Jitrou o svemu što se dogodilo. Nije li nam Tora upravo maločas rekla da je on već bio čuo o stvarima? Zar je Moše samo ponovio ono što je Jitro već čuo? Naravno da čuti pripovijedanje o događajima izravno od Mošea Rabeinu svakako mora biti bolje od izvještavanja koje se čuje na CNN-u. Rabi Sholom Gold daje nam još jedan razlog. Naši izvori kažu da Jitro nije došao Narodu Izraela samo u obiteljski posjet, već da se preobrati na judaizam. Ako je glavna stvar koja ga je potakla da dođe bila da čuje o čudima prilikom Izlaska, razdvajanju Mora (možda i Matan Tore), onda se može posumnjati u njegov interes za preobraćenjem. Moše ispriča Jitrou **sve** što se dogodilo, i **sve** nevolje i probleme koji su zadesili mladu naciju. O žeđi i gladi, o neisigurnosti. Tek pošto je čuo kako je "teško biti Židov", Jitro bi mogao biti prihvaćen u Mošev narod. I tako je i bilo. Jitro je saznao sve i ipak je želio postati dijelom Židovskog naroda. Pod tim uvjetima, mi smo spremni prihvatiti one koji se žele preobratiti.

Levi - druga aliya - 11 p'sukim - 18,13-23

Narednog dana Jitro promatra Mo-

šea kako sudi Narodu od jutra do navečer. On mu iznese prijedlog efikasnijeg sustava suđenja. Moše treba podučavati Narod onome što B-g od njih traži, a također treba na sebe preuzimati najteža pitanja i najteže sporove. Ali glavninu dnevnog sudovanja treba prepustiti kvalificiranim pojedincima koji će biti zaduženi za grupe od deset, pedeset, stotinu, i tisuću ljudi. Jitro objašnjava da ovaj novi sustav ne samo da će olakšati stvari Mošeu, već će i narod od njega imati koristi.

"Sljedećeg dana..." Očigledno značenje bilo bi, dan nakon što je Jitro došao. Međutim, Raši citira Midraš koji kaže da je to bio dan nakon Jom kipura, tog prvog Jom kipura kada je Moše sišao s gore s drugim parom ploča. Ovo nam je važna konstatacija da važnu ulogu pri "ponovnom povratku životu nakon katastrofe Zlatnog teleta" nema samo izgradnja Miškana, već isto tako i svakodnevno društveno i civilno funkcioniranje naroda.

Sagledamo li je sveobuhvatno, vidimo da *Paršat Jitro* s njenim glavnim opisom *Matan Tore* prethodi *Mišpatinu* s njegovim svjetovnim, svagdašnjim, praktičnim zakonima. Pa ipak, na početku *Jitroa* nalazimo taj odlomak s idejom iz *Mišpatim* koji ne slijedi redoslijed. A na kraju *Mišpatim* nalazi se ostatak priče o Sinaju. Dakle, što je zapravo prvo – uzvišena, duhovna dimenzija judaizma, ili svakidašnji život. Možemo (i trebamo) na to gledati kao na jednu cjelinu.

Kako god gledali na prvi dio *sedre*, priča o Jitrou izgleda kao prekid između događaja Izlaska i razdvajanja Mora s jedne strane, i *Matan Tore* s druge. Čini se tako. No ona nije prekid – ona je preduvjet za *Matan*

Tora. Mošev način gledanja na proces suđenja, kako ga objašnjava Jitrou koji ga pita što to radi, je da mu narod dolazi *lidroš et ha'E-lokim*, da traži B-ga. Ono na što Jitro želi ukazati je pomanjkanje učtivosti kod ljudi koji su u sporu, kojim se treba pozabaviti **prije** nego li mogu tražiti spoznaju od B-ga. Taj intermezzo o građanskom pravu može nas podučiti da nam dobri međuljudski odnosi omogućavaju da uistinu imamo koristi od *Matan Tore*. Slično tome, *dereh erec kadma la-Tora*.

Evo još jednog načina na koji možemo sagledati "Jitro uvod" u *Matan Tore*. Možda nam Tora govori kako da sami doživimo iskustvo *Matan Tore* u svojim vlastitim životima. Prijedlog koji nam daje je da "budeмо poput preobraćenika". Pogledajte na Židovski život na nov način. Divite se svim stvarima koje je B-g učinio za *Bnei Jisrael*. Ne uzimajte stvari zdravo za gotovo. Pristupite svom judaizmu onako kako je to Jitro učinio. Čak i ako ste Židov po rođenju, radite na tome da budete Židov po vlastitom izboru. B-g je dramatične priče o rođenju nacije stavio na čekanje, da bi nam dao da poblje pogledamo osobu kojoj nije Gora lebdjela nad glavom. *Matan Tora* bila je masovno preobraćenje skupina temeljenih na obiteljskom srodstvu koje postaju nacija. No pojedinac je i nadalje važan. Ovo možemo naučiti od Jitroa, pojedinca.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Šliši – treća alijsa – 4 p'sukim – 18,24-27

Moše prihvaća Jitroov prijedlog i odabire suce. Komentari ističu da su stvarne kvalifikacije sudaca koje je Moše odabrao bile "skromnije" od onih koje je Jitro preporučio. Teoretski, za suca bi se tražila osoba najvišeg kalibra. U stvarnosti, često puta se moramo zadovoljiti najboljim što možemo naći u društvu.

Moše ispraća Jitroa koji odlazi za Midjan (da preobradi svoju obitelj, kaže Raši).

R'vi'i – četvrta alijsa – 6 p'sukim – 19,1-6

Ovdje započinje čitanje Tore za Šavuot ujutro. Tora se sada vraća na slijed *J'ci'at Micrajim* do *Matan Tore*. Na *Roš hodeš* sivan (šest tjedana nakon odlaska iz Egipta) Djeca Izraelova dolaze na Sinaj.

Znamenita stvar, koju je vrijedno ponavljati... U trećem mjesecu po Izlasku, na **taj** dan, oni (Djeca Izraelova) stigoše u Sinajsku pustinju. Zašto **taj** dan; **tog** dana je način na koji se priča priča. Tora nije knjiga bajki tipa "bilo jednom prije mnogo godina". Tora je živući vodič za nas, kojega treba neprestano iznova otkrivati. Svakoga dana, svaki Židov treba sebe zamisliti na Sinaju kako iznova prima Toru. Danas smo izašli iz egipatskog ropstva, danas stojimo podno gore Sinaj željno iščekujući B-žansku Objavu i danas se obavezuje B-gu kao što On to traži od nas. Danas je prvi dan ostataka našeg života. Riječi Tore koje učimo i po kojima živimo nikada ne smiju postati banalne. One u našim očima trebaju izgledati kao da smo ih **danas** primili. Trebamo učiti Toru i vršiti *micvot* sa svježinom i entuzijazmom kao da ih po prvi puta doživljavamo. Ovo se dobro uklapa u "Jitroov model". Izazov je: Biti is-

tinski Židov Tore čitavog svog života, sve godine života koje ti B-g daje, ali imati entuzijazam koji se češće nalazi kod preobraćenika i *baalei t'suva*.

Hamiši – peta alijsa – 13 p'sukim – 19,7-19

Moše iznosi B-žje riječi starješinama (i narodu), a oni odgovaraju glasnim "Sve što B-g kaže mi ćemo činiti". Moše potom kaže narodu neka se tri dana priprema da primi Toru. Za to vrijeme, pristup gori bio im je zabranjen. Ujutro trećega dana, narod se sakupio u podnožju gore praočen nadnaravnim zvucima i prizorima šofara, grmljavine, munja i dima. B-g će govoriti Mošeu na takav način da će narod biti svjedok te izravne komunikacije. Kada Moše bude govorio, B-g će odgovarati "glasom" (a ne samo putem viđenja ili duhovne telepatije).

B-g kaže Mošeu da se Narod treba "posvetiti danas i sutra". Relativno je lako posvetiti se na dan velikog čudesnog događaja *Matan Tore*. Izazov je svakome od nas da posvetimo sebe u mnogim "sutra" koji će uslijediti. Danima nakon čudesnih događaja, veličanstvenih duhovnih doživljaja. U dane kada se naši životi vrate "u normalu". To znači biti Židov. Mi posvećujemo svakodnevno. Stoga, ne postoji ništa što je za nas svjetovno.

Šiši – šesta alijsa – 20 p'sukim – 19,20-20,14

B-g silazi (recimo to tako) na *Har Sinai* i poziva Mošea da Mu pristupi. B-g kaže Mošeu da ponovi upozorenje da se ne približava gori. Moše potom silazi dolje k narodu da im kaže B-žje riječi.

Ono što slijedi su *Aseret HaDibrot*, Deset zapovijedi. One se sastoje od 13 p'sukim koji sadrže 14 od 613 *mi-*

cvot Tore. *Aseret HaDibrot* se može promatrati kao konkretne *micvot*, a ujedno i kao "naslove poglavlja" za mnoge od *micvot* Tore (tj. **lo tignov** je konkretno zabrana kidnapiranja, a šire, kategorija svih zabrana vezanih uz krađu – pljački, provala, prijevvara u poslovanju, vršenje pritiska na nekoga da proda nešto što zapravo ne želi prodati, pomicanja granične oznake ... i drugog).

S gledišta micve

Prva zapovijed zvuči kao izjava koju B-g daje – možda uvodna napomena za ono što slijedi, no Rambam, Hinuh, i drugi vide je kao *micvu* da se vjeruje u B-ga. To je kao da je Tora rekla: "Ti ćeš vjerovati u B-ga". Ako slijedimo Rambamov pristup, ova prva *micva* Tore zahtijeva od nas da vjerujemo u B-ga, da radimo na tom vjerovanju jačajući ga i eliminirajući svaku dvojbu koju možda imamo. Ova *micva* je stalan, dinamičan izazov da neprestano unapređujemo kvalitetu i snagu našeg vjerovanja.

Druga zapovijed sadrži nekoliko zabrana vezanih uz idolatriju. Konkretno, ne vjerovati u druge bogove (ova *micva* uključuje zabranu ne vjerovanja – ateizam), ne praviti idole, ne klanjati im se (čak i ako ne vjerujemo u njih), ne štovati idole na bilo koji način. Zapazite da se ova zapovijed bavi i mislima i postupcima.

Treća zapovijed zabranjuje da se uzaludno zaklinjemo. To se definira kao (1) zaklinjanje u istinitost o nečemu što je očigledna istina i dobro je poznato – da je sunce vruće; (2) zaklinjanje kojim poričemo očiglednu istinu – da je mjesec načinjen od sira (zanimljivo, ovo se ne smatra lažju ili krivokletstvom, budući da je svakom poznato da mjesec nije načinjen od sira. Samo onda kada je istina o nekoj stvari nepoznata ko-

(nastavak s 3. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: **Alija po Alija**

ristimo se pojmovima laž i krivokletstvo. Isprazna zakletva jednako je ozbiljna koliko i lažna, tako da je razlika među njima uglavnom teoretske naravi, no ovo nam naglašava koliko je ozbiljna stvar biti lakomislen u vezi zaklinjanja); (3) zaklinjanje da ćemo prekršiti Toru – npr. da će netko jesti svinjetinu. Takva je zakletva čim je izgovorimo isprazna jer se smatra da smo prethodno (na Sinaju) dali zakletvu da nećemo jesti svinjetinu. Stoga je ta zapovijed uzaludna i neučtiva upotreba B-žjeg imena; (4) zaklinjanje da ćemo učiniti nešto što je nemoguće – npr. da ćemo čitav tjedan ostati budni. Zajednički nazivnik tih vrsta uzaludnih zakletvi je da one sve "ponižavaju" upotrebu B-žjeg imena i prijetnja su nesmetanom funkcioniranju društva koje se često mora oslanjati na ozbiljnost prave zakletve.

Zapovijed broj 4 bavi se šabatom i u njoj je sadržana pozitivna *micva* da se šabata sjeća kidušom, te zabrana svih vrsta *melahe*, konkretnih vrsta stvaralačkih aktivnosti. *Micva zahor* uključuje kiduš kada šabat započne, i havdalu kada šabat završi. Zabrane *melahe* podijeljene su u 39 kategorija, od kojih svaka sadrži i druge povezane aktivnosti, obično s istim ciljem. Npr, **sadnja** je jedna od 39 kategorija, a zalijevanje, obrezivanje, gnojenje... su u službi rasta bilja, te čine **toladot sadnje**.

Peta je zapovijed poštivati svoje roditelje. Djedovi i bake, svojta, starija (ili možda najstarija) braća i sestre, te učitelji, obuhvaćeni su njome (sa svojim razlikama). Za poštivanje roditelja obično se smatra da se odnosi na ono što netko čini za svoje roditelje, nasuprot štovanju (strahu od) roditelja, u što se ubraja ono što ne bi trebalo činiti jer bi to bio čin nepoštivanja.

Broj 6 je **isur ubojstva**, što se smatra

antitezom vjerovanju u B-ga, budući da ubojstvo izravno negira stvaranje ljudskog bića na Njegovu priliku.

Zapovijed broj 7 protiv **preljuba** zabrana je stupanja u odnos s udanom ženom, ali kao "naslov poglavlja" to nam također ukazuje na druge zabranjene odnose.

Broj 8 je **lo tignov**, koje se, kao što je ranije spomenuto, izričito definira kao kidnapiranje, ali je također i naslov poglavlja mnogih *micvot* u Tori. Možda ih se sve može rezimirati kao ukazivanje da osoba koja krši te zapovijedi stavlja sebe iznad drugih ljudskih bića. Očito je koliko je to štetno po društvo, i za težnje pojedinca ka *keduši*.

Broj 9 je zabrana da se "**lažno svjedoči**". U ovoj *micvi*, kao i u mnogim drugima, možemo vidjeti koliko je B-gu važno, nazovimo to tako, da mi budemo u stanju funkcionirati kao društvo. Oboje, i zakletve, a vjerojatno u većoj mjeri, i svjedočenje, neophodni su za utemeljenje **istine** kada nemamo izravnu spoznaju same istine. Toliki poslovi među ljudima uključuju povjerenje koje riječima dajemo jedni drugima, pogotovo kad su podržane zakletvom, te povjerenja koje polažemo iskazu dvojice svjedoka. Bez tih elemenata naših međuljudskih odnosa ne bismo bili u stanju funkcionirati kao društvo.

Zapovijed broj 10 protiv **priželjkivanja** na neki način podvlači crtu tako da se fokusira na misaoni proces koji može dovesti do svih vrsta grijeha. Kao dio "Velikih 10" ona ukazuje na značaj misli pri sagledavanju cjelokupne situacije, koja se obično sastoji od postupaka.

Š'vi'i – sedma alijsa – 9 p'sukim – 20,15-23

Narod je paraliziran strahom zbog

natprirodnog fenomena i drži se podalje. Oni traže Mošea da im govori ono što B-g želi umjesto da izravno slušaju Njegov glas. Neki komentatori kažu da je taj zahtjev došao nakon prve dvije izjave, "Ja sam..." i "Neće biti drugih...". Drugi sugeriraju da je B-g svih "Deset izjava" prvo "izrekao" na nerazumljiv način, a potom ih je počeo "iznositi" jednu po jednu. Nakon druge izjave, Narod se uspaničio te tražio da im Moše govori ono što B-g želi, tako da ne slušaju "B-žji glas" izravno. B-g se, nazovimo to tako, složio s time, pod uvjetom da mi slušamo riječi proroka, s Mošedom kao "glavnim" među prorocima, i da njegovo proroštvo – Tora – ima najveći autoritet.

B-g kaže Mošeu da podsjeti Narod da su čuli B-ga kako govori; da neće načiniti nikakve izrezbarene ljudske likove (čak ni u umjetničke svrhe); oni će podići žrtvenik i na njemu prinijeti žrtve; ako žrtvenik bude od kamena, njegovi kamenovi ne smiju biti obrađeni metalnim oruđem. Metalni pribor predstavlja mač, koji skraćuje život; žrtvenik predstavlja produljenje dana. Iz tog pravila proizlazi običaj da se odstrani ili prekrije nož za rezanje kruha tijekom "benšanja", jer se naš stol izjednačava sa žrtvenikom. (Neki autoriteti kažu da se taj *minhag* primjenjuje samo tijekom tjedna, a ne na šabat.) Žrtveniku se ne smije pristupiti nedovoljno čednim stepenicama, već se umjesto toga do njega treba uspinjati kosinom. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Moše kao vođa

U 18. poglavlju, Ralbag i Abarbanel vode raspravu o pitanju Moševih sposobnosti kao vođe: Ralbag piše da je jedna od svrha našeg poglavlja da nas upozna sa snagom Mošeove neprestane pažnje da se drži Hašema, što ide do te mjere da je zbog svoje intenzivne pažnje griješio u određenim stvarima. Tora nam kaže da, uz svo svoje golemo znanje, zbog toga što je bio takav, Moše nije razmišljao o tome da pronade najbolji način da sudi narodu, sve dok mu na to nije ukazao njegov svekar Jitro.

Abarbanel odgovara:

Mnogi su već rekli puno toga u vezi ovog pitanja, protiv najvećeg od proroka, sugerirajući da nije imao dovoljno sposobnosti za vođenje civilnih službi ... No to je laž, jer savršenstvo njegovog načina djelovanja pokazuje koliko je bilo dobro njegovo poznavanje toga. I kako bi moglo biti da ga Hašem nije podučio toj temeljnoj mudrosti i shvaćanju?

S kim se slažete? Započnite raspravu za svojim šabatnim stolom, koristeći se materijalom iz Šemot 18 i drugih priča u Tanahu koje govore o kvalitetama Mošea kao vođe.

Mošev obiteljski život

Odgovornosti vođe često imaju visoku cijenu, ne samo po vođe, već i po njihovog bračnog druga i djecu.

- Je li Moše opravdano poslao Ciporu i njihovu djecu natrag u Midjan? Je li trebao poslati po njih odmah nakon Izlaska?

- Je li se Moše razveo od Cipore?

- Jesu li sinovi Cipore i Mošea bili prisutni prilikom objave na Sinaju?

Međureligijski susreti

Prema R. D"Z Hoffmannu i U. Cassutu, Jitroova posjeta Mošeu bila

je diplomatska misija, bez ikakve nakane za preobraćenjem. Ostali se komentatori ne slažu s time.

- Uči li nas ovaj susret o interakciji s onima koji su druge vjere?

- Kako čovjek iskazuje poštovanje drugoj strani bez da ugrozi svoja vlastita uvjerenja?

Delegirati ili ne

- Prisjetite se nekog slučaja gdje ste se nalazili u ulozi vođe s mnogo različitih zadataka koje je trebalo izvršiti. Jeste li delegirali neke od tih odgovornosti drugima? Zašto da ili zašto ne?

- Zašto je možda Moše bio nesklon delegirati neke od svojih odgovornosti?

- Za koje od njegovih zadataka Jitro predlaže Mošeu da ih dodijeli drugima? Za koje mu sugerira da ih zadrži za sebe i zašto?

Moše i mješoviti brak

Prema većini komentatora Jitro, "Midjanski kohen", je Mošev tast (חיות). Je li moguće da je Moše oženio kćer idolopokloničkog svećenika?! Vrijedi razmotriti nekoliko pitanja:

- Je li Jitro bio idolopoklonik kada je Moše stigao u Midjan? A Cipora?

- Je li zabrana mješovitih brakova postojala prije primanja Tore ili nakon primanja Tore?

- Koja su bila Moševa vlastita vjerska uvjerenja kad je stigao u Midjan? Ako je odrastao u faraonovoj

palači, do koje je mjere poznavao i poistovjećivao se s Djecom Izraela?

Kvalitete sudaca

- Koje su kvalifikacije potrebne da se postane sudac u vašem kraju? Koliko ih se podudara s Jitroovim popisom osobina? Kako shvaćate razlike? Što vam to govori o vrijednostima Tore i njezinom gledištu u vezi sudaca? Je li Moše mogao pronaći ljude sa svim tim osobinama?

- Usporedite imenovanje sudaca u našoj priči s raspravom o imenovanju R. Elazara ben Azarje kao Nasija u *Berachot* 27b. Koje osobine R. Elazara ben Azarje hvale rabini? Kakve su one u usporedbi s osobinama navedenim u našem poglavlju? U čemu su slični poslovi suca i Nasija? Zašto svaki od njih mora imati osobine koje se traže? Slažete li se s osobinama navedenim u svakoj od priča? Što mislite zašto je bogatstvo (אנשי חיל) značajka koja se pojavljuje na oba popisa?

B-žje građansko pravo/zakon

Jedno od obilježja Tore jest činjenica da ona uključuje i liturgijske i građanske zakone. Hašem nije odredio samo vjerske obrede, već i svjetovni zakon. Je li to oduvijek bilo tako planirano? Akeidat Yitzchak sugerira da do Jitroovog savjeta, Moše nije shvaćao da je Hašem planirao ostaviti u nasljeđe b-žanski kodeks građanskog prava, te da je Jitro prvi koji je shvatio ovaj koncept i prepoznao da je poželjan.

- Mislite li da je moguće da je Jitro razmišljao o toj ideji, a da ona Mošeu nije pala na pamet? Kako bi jedna takva ideja mogla promaknuti Mošeu?

- Koje su prednosti b-žanskog kodeksa građanskog prava? Kako ga možemo usporediti sa sustavom u kojem postoji odvojenost crkve od države? ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Jltro: Četiri faze Ma'amad Har Sinai

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Vjenčanje? Pa ne baš; ali mnogi izvori među *hazal* uspo-ređuju događaje kod Ma'amad Har Sinai sa sklapanjem braka između B-ga (mladoženje) i Am Jisraela (mladen-ke).

[Vidi na primjer posljednju Mišnu u Masehet Taanit!]

U ovoj širu, dok proučavamo brojne višezna-čnosti u 19. poglavlju Šmot, pokušavamo objasniti du- blje značenje ove analogije, kao i temeljni razlog za te višeznačnosti.

Uvod

Do sada je Sefer Šmot raspravljala o priči o Jeciat Mi- craim, a time i o tome kako je B-g ispunio svoj savez s Avot. Međutim, taj je savez uključivao ne samo obećanje otkupljenja, već i obećanje da će Bnei Jisrael postati pose- bna B-žja nacija u Erec Kanaanu. Dok Bnei Jisrael sada putuju kako bi uspostavili tu naciju u toj 'obećanoj zem- lji', B-g ih dovodi na Har Sinai kako bi ih poučio pose- bnim zakonima [*micvot*] koji će pomoći da oni postanu njegov poseban narod.

Stoga je primarna svrha dolaska Bnei Jisrael na Har Sinaj bila primanje B-žjih ZAKONA. Ipak, Tora ne opisu- je ništa manje detaljno 'doživljaj' kako su ti zakoni dani. U sljedećem šiuru, krećemo u pažljivo čitanje 19. pogla- vlja Šmot (tj. događaja koji prethode Deset zapovijedi), naglašavajući njihovu složenost, u pokušaju da bolje cije- nimo razumijevanje *hazal* o Ma'amad Har Sinai.

[Prije nego što nastavite, toplo preporučam da na brzinu pre- gledate poglavlja 19 i 20 kako biste osvežili svoje sjećanje, i utvrdili tijek teme. (Dok to radite, pokušajte uočiti koliko je te pesukim teško prevesti.)]

'Bračna ponuda'

Šmot 19. poglavlje započinje kada Bnei Jisrael stižu na Har Sinai - vjerojatno, kako bi primili Toru. Međutim, prije nego što je dana Tora, B-g prvo poziva Mošea na goru, i nalaže mu da prenese određenu poruku narodu. Dok pregledavate ove psukim (19,3-6), obratite pažnju na to kako tvore 'bračnu ponudu':

"Ovako ćeš reći Beit Jaakov i kazati Bnei Jisrael: Vidio si što sam učinio Egiptu... pa SADA: AKO - ćeš me vjerno SLUŠA- TI i držati Moj SAVEZ... i biti moja dragocjena nacija, jer ci- jela je zemlja moja. ONDA: Ti ćeš Mi biti 'mamlehet Kohanim v'goj kadoš' [kraljevstvo svećenika i sveti narod]..." (19,4-6)

Formulacija 'ako/onda' dokazuje da ove upute pred-

stavljaju ponudu (a ne samo odredbu) - na koju Bnei Jis- rael moraju odgovoriti s 'da' ili 'ne'. I upravo to nalazimo:

"I narod je zajedno odgovorio i rekao: 'Sve što je B-g rekao, držat ćemo', i Moše je odnio odgovor naroda natrag B-gu." (vidi 19,7-8)

Jasno, Moše Rabeinu djeluje kao 'posrednik' - koji mora prenijeti odgovor naroda na ovu 'ponudu' B-gu.

Uzmimo si minutu da raspravimo značenje dviju stra- na ove 'ponude'.

Prvi dio formulacije 'AKO' - "ako me budete SLUŠALI" - ima smisla, budući da B-g prvo mora razjasniti jesu li Bnei Jisrael sada doista spremni slijediti Njegove zakone; za razliku od njihovih prijašnjih 'odbijanja' (vidi Jehezkel 20,5-9, Šmot 6,9 & 15,26). Međutim, točno značenje druge formulacije - "i budete li držali Moj SAVEZ" je neodre- đen, jer nije jasno odnosi li se ovaj 'savez' na nešto staro - dakle, 'brit Avot'; ili na nešto novo - odnosno 'brit Sinai'.

Nešto 'staro' ili nešto 'novo'

Bilo bi teško objasniti da se riječ 'savez' u ovom pasuku odnosi na 'brit Avot', jer se ne čini da brit Avot uključuje bilo kakvu konkretnu radnju koju Bnei Jisrael moraju držati. Vjerojatnije se radi o 'brit Sinai' - čiji će detalji biti uskoro otkriveni, prihvate li Bnei Jisrael ovu ponudu.

Međutim, ova višeznačnost može biti namjerna, jer bi se ovaj nadolazeći "brit Sinai" mogao shvatiti kao "nado- gradnja" 'brit Avota'. Drugim riječima, 'brit Avot' raspra- vlja o vrlo osnovnom okviru odnosa (vidi Breišit 17,7-8), dok će 'brit Sinai' sadržavati detaljne zakone koji će taj izvorni savez učiniti smislenijim.

Ako je tako, onda bi se ponuda mogla shvatiti na slje- deći način: Ako Bnei Jisrael pristanu slušati sve što B-g zapovjedi, ostanu vjerni ovom savezu, te se budu pona-

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Jltro: Četiri faze Ma'amad Har Sinai**

šali kao Njegov dragocjeni narod (vidi 19,5) - **TADA** će rezultat biti da će Bnei Jisrael služiti kao B-žja 'uzor' nacija, predstavljajući Ga pred svim drugim narodima ["mamlehet kohanim v'goj kadoš" / vidi 19,6].

Kao preduvjet za Matan Tora, Bnei Jisrael moraju potvrditi svoju spremnost da se pokoravaju B-žjim zapovijedima dok priznaju da će im ove zapovijedi olakšati postizanje same svrhe B-žjeg saveza s njima.

Dok zavjet zahtijeva svojevoljni pristanak obiju strana, ovaj odjeljak završava kolektivnim prihvaćanjem ovih uvjeta od strane Bnei Jisrael (vidi ponovno 19,7-8).

Izrada planova (i njihova promjena)

Sada kada su Bnei Jisrael prihvatili B-žji prijedlog, sljedeći bi korak trebao biti da prime konkretne MICVOT (tj. zakone koje su upravo pristali poštovati). Međutim, prije nego što se te zakone može dati, postoje neki tehnički detalji koji se moraju riješiti, a tiču se toga **KAKO** će Bnei Jisrael primiti te zakone. Obratite pažnju na to kako sljedeći pasuk opisuje B-žje 'planove' o tome kako On namjerava prenijeti ove zapovijedi:

"I B-g reče Mošeu, 'Doći ću k tebi u gustom OBLAKU, kako bi narod ČUO kad JA GOVORIM S TOBOM, i kako bi vjerovali u tebe [tj. da si ti Moj glasnogovornik] zauvijek. ...' (19,9)

Iz ovog pasuka se čini da B-g planira koristiti Mošea Rabeinu kao posrednika za prenošenje Njegovih zakona Bnei Jisrael, u skladu s Mošeovom dotadašnjom ulogom kao Njegove osobe za vezu. Unatoč tome, B-g inzistira na tome da će narod 'načuti' Njegov razgovor s Mošedom, tako da povjeruje da ti zakoni doista potječu od B-ga, a ne od Mošea.

U ovoj točki, u sredini pasuka 9, nailazimo na prvu veću poteškoću u praćenju tijeka događaja. Imajte na umu da je B-g upravo obavijestio Mošea o tome **KAKO** planira prenijeti svoje zakone. Stoga bismo očekivali da će Moše prenijeti ovu poruku Bnei Jisrael (baš kao što je učinio u 19,7). Međutim, kada nastavimo čitati 19,9, događa se nešto vrlo čudno:

"...Tada je Moše izvijestio B-ga o riječima NARODA." (19,9)

Što se događa? Čini se da druga polovica ovog pasuka izostavlja cijelu formulaciju - jer nam nigdje ne kaže što je narod odgovorio. Umjesto toga, samo kaže da je Moše prenio odgovor naroda B-gu, bez da nam kaže **ŠTO** je narod rekao!

Budi spreman!

Ovo je pitanje toliko upadljivo (i očito) da Raši, uzimajući zdravo za gotovo da je čitatelj shvatio ovaj problem,

daje odgovor temeljen na Midrašu koji popunjava 'pojedinstvosti koje nedostaju'.

"Et divrei ha'am" [riječ naroda]... Narod je odgovorio: 'Želimo čuti od TEBE [B-ga] izravno, jer se ne može usporediti slušanje od "šalijaha" (glasnika) sa slušanjem od samog kralja, [ili su rekli]: Želimo VIDJETI našeg kralja!" (vidi Raši na 19,9)

Obratite pažnju na to kako Raši dodaje cijeli redak ovoj pripovijesti. Prema njegovom tumačenju, Bnei Jisrael ne prihvaćaju izvorni B-žji plan da će čuti MICVOT preko Mošea. Umjesto toga, oni traže da ih čuju izravno - od samog B-ga!

Što omogućuje Rašiju da ponudi tako hrabru interpretaciju?

Rašijevo tumačenje temelji se na očitoj kontradikciji između B-žjeg izvornog plana u 19,9 i onoga što se čini kao Njegov novi plan, kako je opisano u sljedeća dva pesukim:

"I B-g je rekao Mošeu, 'Idi k narodu i pripremi ih... jer će se trećeg dana B-g otkriti PRED CIJELIM NARODOM na Har Sinaju." (vidi 19,10-11)

Zapazite kako B-g zapovijeda Bnei Jisrael da se pripreme, jer će za tri dana stvarno VIDJETI B-ga. Ova izjava da se On planira objaviti pred 'očima cijele nacije' sugerira da B-g sada planira prenijeti Svoje micvot IZRAVNO narodu. Čini se da ove upute opisuju NOVI PLAN za Matan Tora (za razliku od Njegovog izvornog plana da će Moše djelovati kao posrednik - kako je opisano u 19,9).

Da bi bilo jasnije, od sada nadalje, za B-žji izvorni plan (Dibrot preko Mošea) koristit ćemo naziv PLAN 'A' (temeljen na 19,9), a za novi plan (Dibrot izravno) PLAN 'B' (temeljen na 19,11).

Raši tvrdi da B-žji prijedlog plana 'B' proizlazi iz nespremnosti naroda da prihvate plan 'A' - jer Bnei Jisrael žele čuti zapovijedi IZRAVNO.

Ova 'promjena plana' može objasniti zašto narodu sada trebaju TRI dana priprema. Kako bi se pripremili za ovaj IZRAVNI susret, Bnei Jisrael prvo moraju postići višu razinu duhovne spremnosti, što se odražava u trodnevnom pripremnom razdoblju. Napominjemo kako se detalji ove 'pripreme' nastavljaju do 19,15.

U 19,12-13 Mošeu je naređeno da ogradi cijelo područje koje okružuje goru. U 19,14-15, Moše prenosi ove zapovijedi narodu. Stoga, od sada, ovaj odjeljak (tj. 19,9-15) nazivamo 'PRIPREMA'.

Jesu li Bnei Jisrael sposobni doseći ovu razinu? Jesu li

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Jltro: Četiri faze Ma'amad Har Sinai**

doista spremni primiti DIBROT izravno od B-ga?

Ako je tako, zašto B-g nije prvobitno predložio ovaj izravan susret? A ako nije tako, zašto B-g sada pristaje na njihov zahtjev?

[Kao što možda pretpostavljate, naišli smo na 'dijalektiku'.]

Da bismo odgovorili na ova pitanja, moramo analizirati pesukim koji slijede kako bismo odredili koji se od ova dva božanska plana zapravo odvija.

Odbjegla mladenka

Prema novom planu, 'trećeg dana' B-g bi se trebao objaviti na gori Sinaj i govoriti DIBROT izravno cijelom narodu. Nastavimo sada sa 19. poglavljem i vidimo što će se dogoditi:

"I dogodilo se trećeg dana ujutro, čuli su se glasni zvukovi i bile su munje, I GUSTI OBLAK na gori, i ŠOFAR se začuo vrlo snažno, i ljudi u LOGORU su se svi uplašili." (19,16)

Ako pažljivo čitate ovaj pasuk, najvjerojatnije će vas zaprepastiti činjenica da Bnei Jisrael tog jutra nisu uopće došli do Har Sinaja! Narprotiv, toliko su se uplašili B-ž-jeg "hitgaluta" [objave] da su ostali u LOGORU.

[Naš minhag da ostanemo budni (i učimo Toru) čitave noći Šavuota temelji se na Midrašu da su Bnei Jisrael 'zaspali' tog jutra. Zapazite kako se taj Midraš bazira na ovom pasuku.]

Ova pozadina objašnjava sljedeći pasuk, gdje se Moše

vraća u tabor, i sve ih dovodi natrag u podnožje gore (vidi 19,17). Sada je vrijeme da se 'pokuša ponovno'. Pogledajmo što će događati:

"I Har Sinai je bio pun dima, jer se B-g SPUSTIO na njega u VATRI, i njegov je dim bio poput peći, i cijela se gora snažno tresla..." (vidi 19,18)

Ovaj pasuk svakako opisuje B-žji "hitgalut", i čini se da se događa prema PLANU 'B'. Obratite pažnju na to kako B-g silazi na goru (obratite pažnju na riječ "va'jered" u 19,11 i 19,18). Unatoč tome, intenzivan dim bi se također mogao shvatiti kao odraz zaštitnog 'oblaka' opisanog u 19,9 (Plan 'A').

Sada je teren pripremljen za Matan Tora. Narod stoji u podnožju Har Sinaja i B-g se otkriva - On se spustio na Har Sinai. Stoga bi sljedeći pasuk trebao opisati B-žji proglas Deset zapovijedi.

Pažljivo ispitajmo taj pasuk (19,19):

"Zvuk šofara postajao je sve glasniji i glasniji; dok bi Moše govorio, B-g bi mu odgovarao KOL-om." (19-19)

Ovaj pasuk je prilično neodređen, jer nam ne daje čak ni naslutiti ŠTO je Moše govorio ili što je B-g odgovarao. Nije jasno ni KOME se Moše obraća, B-gu ili narodu!

Ako Moše govori narodu, onda bi ovaj pasuk opisivao kako je prenosio DIBROT. Ako je tako, onda Moše govori, a B-g odgovara s "kol-om" – što implicira da su DIBROT dane prema PLANU 'A', jer Moše služi kao posre-

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Jltro: Četiri faze Ma'amad Har Sinai**

dnik. [Usporedi s 19,9!]

Međutim, ako se "Moše j'daber" (u 19,19) odnosi na Mošea koji govori B-gu, onda uopće nije jasno o čemu je njihov razgovor; niti možemo napraviti bilo kakvu dedukciju u pogledu toga kako su Dibrot dane! [Obratite pažnju na raspon mišljenja među komentatorima ovog pasuka!]

Plan 'B': Misteriozno nestao!

Rašijev komentar na ovaj pasuk je jednostavno nevjerovatan. Opet citirajući Midraš, Raši tvrdi da Moše govori narodu, govoreći im Dibrot! Međutim, ono što je nevjerovatno je Rašijevo objašnjenje da rečenica "Moše jidaber..." opisuje prijenos POSLJEDNJIH OSAM zapovijedi, ali ne i prve DVIJE. To je zato što Raši shvaća da su prve dvije DIBROT dane IZRAVNO od B-ga - u skladu s PLANOM 'B' - dok je posljednjih osam dano preko Mošea - u skladu s PLANOM 'A'. Kako ovaj pasuk (19,19) opisuje, PLAN 'A' mogao bi se odnositi samo na prijenos posljednjih osam DIBROT!

[Vidi također Rambam u Moreh Nevuchim II, poglavlje 33.]

Zapazite da prema Rašiju, poglavlje 19 namjerno IZOSTAVLJA dva ključna događaja koji se odnose na plan B:

- Izvorni zahtjev Bnei Jisrael za plan B (u 19,9), &
- Priča o dvije DIBROT dane na razini plana 'B'.

Iz nekog tematskog razloga koji ostaje nejasan, poglavlje 19 radije izostavlja ova dva važna detalja, ostavljajući nas pod dojmom da se plan 'B' možda nikada nije ni dogodio!

Ramban odbacuje Rašijevo tumačenje 19,19 (kao i mnogi drugi komentatori), tvrdeći da 19,19 NE opisuje kako su dane Dibrot. Umjesto toga, Ramban objašnjava da "Moše jidaber..." opisuje razgovor između B-ga i Mošea koji slijedi odmah u 19,20-25.

[Kao i obično, Ramban preferira zadržati slijed događaja prema redoslijedu pesukim, dok je Raši voljan 'promijeniti' redoslijed obzirom na temu.]

Ograničenje / Posljednje upozorenje

Da bismo bolje razumjeli ovaj "mahloket" između Rašija i Rambana, moramo ispitati posljednji niz pesukim u 19. poglavlju (tj. 19,20-25).

"B-g se spustio na goru Sinaj na VRH Gore i pozvao Mošea na VRH Gore, i Moše se popeo... Tada je B-g rekao Mošeu: Siđi dolje i UPOZORI ljude da se ne probiju prema B-gu da VIDE, i mnogi od njih će poginuti. Pa čak i KOHANIM kojima je dopušteno da se približe moraju se pripremiti..." (19,20-22)

[Usput, imajte na umu da se 20,25 odnosi na Mošeovo prenošenje ovog upozorenja narodu, a NE na njegovo prenošenje "DIBROT," kako se obično pogrešno shvaća. Vidi Rašija!]

Prema Rambanu, ovo dodatno 'upozorenje' dano je PRIJE Matan Tora i služi kao konačna priprema prije davanja DIBROT. Međutim, prema Rašijevu tumačenju, ostaje nejasno kada, gdje i zašto se vodi ovaj razgovor (u 19,20-25).

[Iako Raši objašnjava 19,19 kao prikaz predstavljanja DIBROT, on tvrdi da se 19,20-25 događa prije toga - jer se odnosi na ceremoniju opisanu u 24,3-11, za koju sam Raši tvrdi da se dogodila PRIJE DIBROT. Ova "sugja" ide van okvira našeg šiura.]

U svakom slučaju, ovo posljednje 'upozorenje' jasno odražava način prijenosa Dibrot koji smo nazvali PLAN 'A' - B-g će se ukazati samo Mošeu (na vrhu gore), dok svi ostali moraju ostati dolje na distanci. Samo će Moše moći svjedočiti spuštanju "šehine" na VRH gore, dok je Bnei Jisrael zabranjeno da se popnu da vide, "kako ne bi umrli".

Budući da ovaj odjeljak opisuje kako B-g sada ograničava svoje otkrivenje na vrhu Gore, od sada ćemo ovaj odjeljak (19,20-25) nazivati 'OGRANIČENJE'.

Primijetite kako se poglavlje 19 sada dijeli na četiri različita odjeljka:

1. PRIJEDLOG (19,1-8)
2. PRIPREMA (19,9-15)
3. OTKRIVENJE (19,16-19)
4. OGRANIČENJE (19,20-25)

Dakle, što se dogodilo? Je li se B-g vratio na plan 'A' (da Moše treba djelovati kao posrednik)? Ako je tako, zašto? S druge strane, ako plan 'B' ostane na snazi, zašto B-g ograničava svoju objavu na VRH gore? Može li se to smatrati nekom vrstom 'kompromisa'?

Čini se da je došlo do promjene planova, ali zašto?

Iako se čini da 19. poglavlje ne pruža nikakvo objašnjenje o tome što je potaknulo ovu promjenu, čini se da nam priča koju nalazimo kasnije u 20. poglavlju pruža sve 'pojednosti koje nedostaju'.

Strepnja [ili 'Priča o strahu broj jedan']

Pred kraj 20. poglavlja, odmah nakon što Tora zabilježi DIBROT, nalazimo još jednu priču o onome što se dogodilo na Har Sinai:

"I sav je narod vidio KOLOT, baklje, zvuk ŠOFARA i goru

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Jltro: Četiri faze Ma'amad Har Sinai**

kako se dimi; narod je vidio i POMAKNUO SE UNATRAG i stajao podalje. I rekli su Mošeu: 'Zašto nam ti ne GOVORIŠ, i slušat ćemo te, ali neka nam NE GOVORI B-g, da ne umremo.' "Moše je odgovorio rekavši: 'NE BUDITE U STRAHU, jer B-g dolazi da vas 'iskuša' i ulije strah u vas kako ne biste grijehili.' "Ali narod je STAJAO PODALJE, a Moše [sam] je ušao u OBLAK u kojem je bio B-g." (vidi 20,15-18)

Ova kratka pripovijest daje nam savršeno objašnjenje ZAŠTO se B-g odlučuje vratiti s PLANA 'B' ponovo na PLAN 'A'. Ovdje je razlog naveden izričito: narod se predomislio jer su bili uplašeni i preplavljeni ovim intenzivnim doživljajem "hitgaluta".

Ali zašto je ova priča zabilježena u 20. poglavlju? Nije li to trebalo biti zabilježeno u 19. poglavlju?

Doista, Ramban tu priču smješta u sredinu 19. poglavlja. Unatoč općoj nevoljkosti prema preuređivanju kronologije u Humašu, Ramban (na 20,14-15) objašnjava da se cijela ova paršia (20,15-18) dogodila ranije, PRIJE Matan Tora. Na temelju tekstualnih i tematskih sličnosti između 20,15-18 i 19,16-19 (i problematične paralele u Devarimu 5,20-28), Ramban zaključuje da su se događaji opisani u 20,15-18 dogodili prije Matan Tora, i da ih treba čitati zajedno s 19,16-18!

Stoga, prema Rambanu, zahtjev naroda da čuju od Mošea (a ne od B-ga) koji se dogodio unutar 19,16-18, objašnjava potrebu za odjeljkom 'ograničenja' koji slijedi odmah nakon toga u 20,19-25. [Pogledajte Ramban na 20,15.]

Raši i Chizkuni nude drugačije tumačenje. Slažu se s Rambanom da 20,15-18 – Priča o strahu – nije na svojem mjestu, ali se ne slažu oko toga GDJE je staviti. Dok Ramban ovu priču smješta PRIJE Matan Tora, Raši (na temelju njegovog pirusa do 19,19) i Chizkuni (20,15) tvrde da

se to dogodilo TIJEKOM Matan Tora, IZMEĐU prve dvije i zadnjih osam zapovijedi.

Deset zapovijedi – u prvom ili trećem licu

Zapravo, ovo kreativno rješenje rješava još jedan problem. Objašnjava ZAŠTO se tekst Deset zapovijedi prebacuje iz prvog u treće lice nakon druge zapovijedi. Dok su prve dvije zapovijedi (20,2-5) napisane u PRVOM licu, što ukazuje da ih je B-g prenio narodu IZRAVNO [što odražava plan 'B'], posljednjih osam zapovijedi (20,6-14) napisano je u trećem licu, što je naznaka manje izravnog oblik komunikacije [odražavajući plan 'A']. Ovo odražava objašnjenje *hazal* da: "Anohi v'Lo Jihje Lahem, m'pi hagevura šma'um" - prve dvije zapovijedi čuli su izravno od B-ga (Makot 24a); vidi također Chizkuni 20,2 i 20,15.]

Rašijevo i Chizkunijevo objašnjenje ima jasnu prednost u odnosu na Rambanovo, budući da opravdava 'presluživanje' priče o Strahu (20,15-18) s njezine ispravne kronološke lokacije na mjesto nakon Dibrot. Budući da se ova priča dogodila TIJEKOM Deset zapovijedi, Tora je nije mogla zabilježiti unaprijed. S druge strane, nije je se moglo zabilježeti ni tamo gdje joj je mjesto (tj. između druge i treće DIBROT), jer Tora ne želi 'prekinuti' DIBROT (budući da one čine jednu cjelinu). Stoga Tora bilježi ovu 'priču o strahu' kao neku vrstu 'dodatka' na Deset zapovijedi, objašnjavajući kasnije što se događalo dok su bile davane.

Da rezimiramo, u 19. poglavlju nije bilo jasno hoće li Bnei Jisrael čuti DIBROT prema PLANU 'A' (kako je B-g izvorno planirao) ili na višoj razini PLANA 'B' (kako su Bnei Jisrael tražili). Kasnije, u 20. poglavlju, Tora opisuje kako su Bnei Jisrael uplašili i tražili su da se vrate na PLAN 'A'. Ramban tvrdi da se ova 'priča o strahu' dogodila PRIJE Matan Tora, i stoga je narod čuo SVIH Deset zapovijedi preko Mošea (Plan 'A'). Raši tvrdi da se ova

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Jitro: Četiri faze Ma'amad Har Sinai**

priča dogodila ZA VRIJEME DIBROT; dakle, prve DVIJE DIBROT su dane po PLANU 'B', dok su ostale čuli po PLANU 'A'.

[Ibn Ezra (vidi 20,15) ima suprotan pristup. On tvrdi da je priča o strahu zabilježena upravo tamo gdje joj je mjesto; da se dogodila tek NAKON Matan Tora. Stoga je narod čuo svih Deset zapovijedi izravno od B-ga, kako je nalogao Plan 'B'.]

Dokaz iz Sefer Devarim

Na temelju našeg razmatranja, možemo razriješiti dva susjedna, naizgled kontradiktorna, psukim u opisu Matan Tora u Sefer Devarim:

"Licem u lice B-g vam je na gori govorio iz vatre [PLAN 'B']. Ja sam stajao IZMEĐU B-ga i vas u to vrijeme da vam prenesem B-žje riječi [PLAN 'A'], jer ste se plašili vatre i niste se popeli na goru..." (vidi Devarim 5,4-5)

Još jednom, Tora uključuje OBA PLANA u svom opisu Matan Tora. Očigledno je da su zapravo oba plana bila realizirana, kako smo objasnili.

Iako smo predložili nekoliko rješenja za probleme postavljene u poglavljima 19-20, postavlja se osnovno pitanje: zašto Tora ne može biti preciznija? Zašto se čini da Tora namjerno skriva detalje tako važnog događaja u našoj povijesti?

Ahava i Jira

Moglo bi se sugerirati da je ova višeznačnost namjerna, budući da odražava dijalektičku prirodu čovjekova susreta s B-gom.

Čovjek se u potrazi za B-gom neprestano suočava s određenom napetošću. S jedne strane, on mora neprestano nastojati doći što bliže B-gu ("ahava" – B-žja ljubav). S druge strane, on ne smije izgubiti iz vida svijest o B-žjoj veličini i prepoznati vlastite nedostatke i nedostojnost ("jira" strah B-žji). Zadiavljen B-žjom beskonačnošću i ponižen vlastitom nesavršenošću, čovjek se mora držati na distanci (vidi Devarim 5,25-26!).

B-žji izvorni plan za Matan Tora bio je 'realističan'. Prepoznajući čovjekovu nesposobnost da se izravno suoči sa "šehinom", B-g namjerava upotrijebiti Mošea kao posrednika (Plan 'A'). Bnei Jisrael, željni da postanu aktivni partneri u savezu, izražavaju svoju želju da dođu što bliže B-gu. Žele se izravno susresti sa "šehinom", bez ikakvog posrednika (Plan 'B').

Može li B-g reći NE ovom iskrenom izrazu "ahavat Hašem"? Naravno da ne! Ipak, s druge strane, odgovor DA mogao bi dovesti ljude u ogromnu opasnost, budući da se moraju uzdići do najviših razina duhovnosti da bi zaslužili tako izravnu, neposredovanu manifestaciju

B-ga.

Dok plan 'B' može odražavati 'idealniji' susret, plan 'A' odražava realističniji. Moglo bi se sugerirati da predstavljanjem pojedinosti s takvom višeznačnošću, Tora naglašava potrebu za pronalaženjem dobrog balansa između ovog realizma kao i idealizma kada se služi B-gu.

B-g zna najbolje

Iako B-g vrlo dobro zna da Bnei Jisrael nikako ne mogu podnijeti izravan susret, On ipak pristaje na njihov zahtjev da izravno čuju Zapovijedi. Zašto?

Moglo bi se ovaj B-žanski susret usporediti s odnosom roditelja i djeteta. Kako dijete odrasta, postoje trenuci kada ono poželi učiniti nešto samo. Unatoč njegovoj očitoj nemoći da izvrši zadani zadatak, njegova želja za postizanjem ključna je za njegov razvoj. Mudar roditelj dopustiti će svom djetetu da pokuša, iako zna da dijete može ne uspjeti - jer bolje je da samo prepozna svoje nedostatke, nego da mu drugi govore kako nešto ne može postići.

S druge strane, iako djetetovu želju za rastom ne bi trebao kočiti previše zaštitnički nastrojen roditelj, odgovoran roditelj također mora znati kada svom djetetu treba reći STANI.

Slično tome, B-g je itekako svjestan nedostojnosti Bnei Jisrael da se na najvišoj razini susretnu s B-žanskim. Unatoč tome, On ih potiče da teže svom najvećem potencijalu. Dok se Bnei Jisrael bore da održe dobar balans između "ahava" i "jira", B-g mora voditi, a oni moraju težiti.

Naše proučavanje Paršat Jitro pokazalo nam je da ono što se zapravo dogodilo kod Ma'amad Har Sinai ostaje neodređeno. No, ono što se 'moglo dogoditi' ostaje vječni izazov za čovjeka.■

Rječnik

hazal - akronim za hebrejski "Hahamenu Zihronam Liv'raha" ("Naši mudraci, neka je blagoslovljena uspomena na njih") odnosi se na sve židovske mudrace Mišne, Tosefte i Talmuda, od vremena zadnjih 300 godina Drugog jeruzalemskog hrama do 7. stoljeća n. e..

Ma'amad Har Sinai - kad su stajali kod Sinaja

Am Jisrael - Izraelski narod

šur - predavanje, lekcija

Jeciat Micraim - Izlazak iz Egipta

Avot - praoci (Avraham, Jichak i Jaakov)

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag – 613 zapovijedi

25. **Tko poznaje Jednog?** Ja poznajem Jednog!: Obveza da znamo da postoji B-g (Izl 20,2)
26. **Ni ispred, ni iza:** zabrana vjerovanja u druge "bogove" (Izl 20,3)
27. **Jedan idol, za isporuku u četvrtak:** zabrana stvaranja idola (Izl 20,4)
28. **Stoj uspravno!:** Zabrana obožavanja idola na isti način na koji služimo B-gu (Izl 20,5)
29. **Ne samo oni u kućama od stakla:** zabrana služenja idolima na načine koji su specifični za njih (Izl 20,5)
30. **Znao sam to!:** Zabrana protiv bespotrebnog zaklinjanja (Izl 20,7)
31. **Jom ha-šiši:** Obveza da se šabat posveti riječima (Izl 20,8)
32. **Nećeš raditi u subotu:** zabrana protiv vršenja rada u

subotu (Izl 20,10)

33. **M je za milijun stvari koje mi je dala ...:** Obveza da se poštuje vlastite roditelje (Izl 20,12)
34. **Ubijaš me:** zabrana ubojstva (Izl 20,13)
35. **Fatalna privlačnost:** zabrana preljuba (Izl 20,13)
36. **Trgovina ljudima:** zabrana otmice ljudi (Izl 20,13)
37. **Pravo krivnje:** zabrana lažnog svjedočenja (Izl 20,13)
38. **Što je moje moje je, što je tvoje moje je?** Zabrana gramzivosti (Izl 20,14)
39. **Barbika:** zabrana stvaranja ljudskih oblika (Izl 20,20)
40. **Moćnije od mača:** Zabrana izgradnje žrtvenika pomoću metalnog alata (Izl 20,22)
41. **Penjemo se:** zabrana uspinjanja do žrtvenika stepenicama (Izl 20,23) ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajlm

Pozitivne zapovijedi

63. **Pozitivna je zapovijed ne prokleti/opsovati suca**
kao što Pismo kaže, *Nećeš psovati B-ga.* (Š'mot 22,27) [što se tumači da znači suce]. Ako netko opsuje suca B-žanskim imenom ili zamjenom za B-žje ime, treba ga bičevati dva puta (zbog te zabrane, i zbog naloga da ne opsuješ svog bližnjeg, Židova [Š45]).
- Ovaj je redak u Bibliji isto tako i opomena i protiv huljenja na Vječnoga. Ako netko pohuli na Vječnoga zamjenom za B-žje ime, on krši zabranu. Ako netko pohuli na Vječnoga samim B-žanskim imenom, kazna za njega je izričito navedena: *A onoga koji opsuje ime Vječnoga, ima se kazniti smrću; čitava će ga zajednica kamenovati* (Va-jikra 24,16). Tako se radi kada netko pohuli, pa čak i ako tada to povuče potrebno je reći nekoliko riječi. U današnje vrijeme, međutim, kada ne dosuđujemo smrtne kazne, on je izopćen iz zajednice, i držimo se podalje od njega.
- Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarca tako i za ženu.

Negativne zapovijedi

157. **Negativna je zapovijed da se uništi nijedna sveta stvar i da se ne izbriše bilo koje ime od svetih imena [B-žjih]**
jer Pismo kaže, *Nećeš učiniti tako Vječnome B-gu svome* (Dvarim 12,4). Dakle, to znači sedam B-žanskih imena koje se ne smiju izbrisati. Ako netko izbriše makar i jedno slovo iz njih treba ga izbičevati. Ako netko izbriše slova pridodana imenu kao nastavak, kao što je to *haf* ("tvoj", jednina) na hebrejskom za "tvoj B-g" ili *haf mem* ("tvoj", množina) na hebrejskom za "vaš B-g" treba ga izbatinati bičevanjem za neposlušnost. Ako predmet ima na sebi upisano B-žansko ime mjesto (dio) s imenom treba izrezati i prikriti (sahraniti). Ako je netko upisao B-žansko ime na nešto metalno i potom taj metal rastalio treba ga izbatinati bičevanjem za neposlušnost. Što se tiče Svetih spisa i njihovih komentara koje je u svetosti napisao koji Židov, ako ih tko uništi treba ga izbatinati bičevanjem za neposlušnost. Ako ih je napisao heretik tada ih treba spaliti, zajedno sa svim B-žanskim nazivima koje se nalaze u njima.

Zabranjeno je potrgati i uništiti bilo koji sveti predmet.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i uvijek, kako za muškarca tako i za ženu. ■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorekone kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 10a – Nežidovi, hrana, piće i posuđe

Zabranjeno je jesti kruh (napravljen od bilo koje od pet vrsta žita: pšenice, ječma, zobi, raži i pira) kojega je ispekao nežidov sebi za hranu, osim ako nema dostupnog sličnog židovskog kruha ili je Židov bio uključen u pečenje ili pripremu ili održavanju vatre (112,1-13.16; 113,3). Mješavine u kojima takav kruh čini manjinski udio su dopuštene (112,14-15).

Zabranjeno je jesti hranu koju je nežidov s namjerom skuhaio, ako je to vrsta hrane koja se obično ne jede sirova i ponekad se poslužuje na službenim večerama, osim ukoliko Židov nije pridonio kuhanju ili vatri (113,1.4-10.12-15.). Smjese koje sadrže takvu hranu dopuštene su osim ako ta hrana nije glavni sastojak (113,2); vidi 113,11 o dvojbenim slučajevima. Ako se takva hrana kuha u posudi, u njoj se mora prokuhati voda (za posuđe od keramike: tri puta) prije nego li se može koristiti za košer hranu (113,16).

Uobičajene vrste opojnih pića, osim onih od žitarica ili meda, je zabranjeno piti ako ih je napravio nežidov i ako se piju na mjestu na kojem se ljudi sastaju da piju (114,1.3.); ali ostala pića kao što su ulje, med i vruća voda su dopuštena (114,7; vidi 123,26), osim ako postoji moguć-

nost da u njima ima vina ili zabranjenih sastojaka (114,4-6.8-12.).

Zabranjeno je koristiti mlijeko koje je pomuzao nežidov, ako postoji mogućnost da je s njim pomiješano mlijeko nekošer životinje (115,1). Zabranjeno je jesti sireve koje je napravio nežidov, ako je moguće da je napravljen s nekošer sirilom (115,2). Na nekim je mjestima običaj da se ne jede maslac od nežidova (115,3), ali mješavine u kojima ima takvog maslaca i posuđe u kojima su kuhane su dopuštene (115,1).

Ako se posuđe uglavnom načinjeno od metala ili stakla, i vrste koja se koristi s hranom, nabavi od nežidova, čak i ako je novo, mora ga se uroniti (vidi poglavlje 15) prije nego li ga se koristi za hranu, ali ako bude korišteno prije no što se uroni, hrana time ne postaje zabranjena (120,1.4-11.16.; u vezi pouzdanosti vidi 14-15).

Je li dopušteno jesti kruh kojega je napravio nežidov (*Daily Halacha*)

Halaha zabranjuje da se jede "pat akum", ili kruh kojega je nežidov

ispekao u svojoj kući. Čak i ako su svi sastojci i posuđe bili košer, ne smije se jesti kruh kojega je ispekao nežidov u svojem vlastitom prostoru. (Šulhan Aruh, Jore De'a, siman 112,1-2)

Autoriteti raspravljaju o tome odnosi li se ova halaha i na kruh kojega nežidov peče u pekari. Šulhan Aruh (isto) kaže da kod "pat pata-ra" (pekarskog kruha), ima prostora za blaži pristup, naravno, pod uvjetom da je kruh bio ispečen pod primjerenim košer nadzorom.

Oni koji slijede ovaj blaži pristup bi se ipak trebali suzdržati od objeđivanja "pat akuma" na Šabat, osobito prilikom ispunjavanja obaveze Lehem Mišne (uzimanja dvaju cijelih kruhova pri svakom od triju šabatnih obroka) (Mišna Berura, siman 242, seif katan 6.) Mnoge prodavaonice pekarskih proizvoda u Brooklynu i vodeće marke kruha i peciva vode nežidovi, pa bi se oni koji inače koriste ovaj kruh trebali od njega suzdržati na Šabat. Možda se baš zbog toga razvio običaj da žene *halot* peku na Erev Šabat, kako bi se osiguralo da je sav kruh koji se jede na Šabat ispekao Židov.

Ukoliko je, međutim, jedini dostupan kruh na Šabat onaj ispečen u nežidovskoj pekarnici, može se i mora koristiti taj kruh da se ispuni obaveza uzimanja kruha na Šabat.■

David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Jovel, dibrot i svojta

jovel

Šofar ima svoj sinonim - *jovel* יובל i o njemu ćemo danas govoriti. Jovel kao drugi naziv za šofar nalazimo u Šmot 19,13:

בְּמִשְׁךָ, הִיבַלְ, הָמָּה, יִעָלוּ בָהֶר — "Kad se *jovel* oglasi dugačkim zvukom, oni se smiju popeti na goru."

Kako znamo da se *jovel* odnosi na ovnujski rog? U Jehošui, šestom poglavlju, nalazimo da je *jovel* životinja. A Rabi Akiva u Roš HaŠana 26a kaže:

"Kada sam posjetio Arabiju otkrio sam da oni ovna nazivaju "Jovela" Steinsaltz ističe da se riječ *jovela* ne pojavljuje u arapskom. Međutim, u tom se značenju pojavljuje u fenič-

kom i punskom (na primjer u punskom Marseilles Tariff, redak 7.) Kutscher naglašava da je područje koje se naziva "Arabija", zapravo značilo Arabia Petraea, čiji je glavni grad bio poznati grad Petra, u kojem su govorili dijalektom aramejsko-hebrejskog.

Klein piše da se značenje *jovela* kao ovna izvodi iz korijena יבל, koji ima značenje "nositi, držati" i zato je riječ prvobitno značila "vođa stada, predvodnik".

Dakle *jovel* je isprva značio "ovan", a značenje se kasnije suzilo na "ovnujski rog". Značenje riječi se razvilo i dalje od toga. U Vajikra 25 imamo opis posebne godine oslobođenja, koja dolazi svakih 50 godina. Dolazak godine proglašava se zvukom *šofara* (Vajikra 25,9), i nju se nazivalo *jovel* (25,10). Tako, kao što ističe Kutscher, kada Tora govori o

jovelu, to zapravo znači "[godina puhanja u] *jovel*." (Za daljnje razmatranje, pogledajte Ibn Ezru i Rambana na 25,10).

Hebrejska riječ pronašla je svoj put do grčkoga - *iobelos* i *iabelaos* - i od tamo u latinski - *jubilaus*. Iz toga smo dobili našu riječ jubilej, koja je pod utjecajem nepovezane latinske riječi - *jubilare* (izvor za riječ *jubilant*: oduševljen), sa značenjem "zazvati nekoga" i kasnije "uskliknuti od radosti". Kutscher piše da je možda kasnije značenje riječi *jubilare* došlo pod utjecaj radosne prirode godine *jovela*, no riječ jubilej svakako nosi svečanu konotaciju, zbog zbližavanja dviju slično zvučećih riječi. Iz latinskog riječ je ušla u europske jezike sa značenjem "proslava godišnjice" - često 50-e godine, ali ne uvijek. Suvremeni je hebrejski usvojio europski smisao riječi, pa *jovel* može značiti obilježavanje bilo koje godišnjice.

Evo nešto osobno. Naš sin je rođen 1998. - na 50. godišnjicu osnivanja Države Izrael. Razmišljali smo da mu damo ime Jovel, ali smo shvatili da će ga bez *nikuda*, oznaka za samoglasnike, puno češće zvati popularnim hebrejskim imenom Juval. U to vrijeme, nisam mislio da je Juval povezano s *jovel*, ali dok sam istraživao za ovaj tekst otkrio sam vezu. Juval je bio sin Lemeha, i bio je poznat kao "praotac svih koji sviraju na liru i sviralu" (Berešit 4, 21). Daat Mikra spominje nekoliko teorija o porijeklu njegova imena. Jedna od njih dovodi u vezu Juval i *jovel* - jedan rani muzički instrument.

(nastavak s 14. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik Jovel, dibrot i svojta**

dibrot

Na Šavuot slavimo davanje Tore na Sinaju i čitamo Deset zapovijedi. Ili možda ne?

Prije svega, "Deset zapovijedi" nije dobar prijevod. Kao što je Philolo-
gos pisao:

Počnimo s brojem 1. Ono što se naziva "Deset zapovijedi" na našem i drugim europskim jezicima, fraza prevedena s latinskog *Decem Mandati*, u hebrejskom je poznata kao *Aseret Ha-dibrot*, "deset dibrot." *Diber* (jednina od *dibrot*) nije *mandatus* ili zapovijed; naprotiv – to je imenica izvedena od glagola *daber*, govoriti – i ona označava čin govora ili izricanje riječi, kao u retku u Knjizi proroka Jeremije, "A proroci će biti kao vjetar i govora [diber] nema u njima." *Aseret Ha-dibrot* prema Židovskoj su tradiciji stoga "Deset izjava," a ne "Deset zapovijedi."

Zašto je jednina od *dibrot* דברות *diber* דיבר? Dr. Eliyahu Netanel objasnio je to u svojoj kolumni, *Lashon Limudim*, u Shabbat B'Shabbato, Bamidbar 5766. On piše da je *diber* muškog roda, a plural je *dibrot* (koji

je naizgled ženskog roda) a to je slično kao kod *kise* כסה i *kisaot* כסאות – stolice. Postoji čitava lista takvih situacija i objašnjenje tog fenomena.

Netanel također piše da tamo gdje se u Erec Jisraelu upotrebljava pojam *diber*, u Bavelu bi rekli *dibur* דיבור. Ovo nam pomaže objasniti midrašku izreku koja kaže (*Švuot 20b*; pojavljuje se i u pjesmi Leha Dodi) – דיבור שמור וזכור דיבור אחד *šamor v'zahor b'dibur ehad*. Ovo se odnosi na činjenicu da se četvrti *diber* – *micva šabata* – pojavljuje s riječju *šamor* u Sefer Šmot te *zahor* u Sefer Devarim. Općenito se smatra da to znači da su one bile izgovorene – *dibur* – istovremeno. No *dibur* je Bavli pojam za *diber*, pa to znači da su oni bili u istom četvrtom *diber* – također čudom, prema *midrašu*, ali malo drugačijeg shvaćanja.

Međutim, vratimo li se još više unatrag, vidimo da se u samoj Tori (*Šmot 34,28*, *Devarim 4,13*, *Devarim 10,4*) one ne nazivaju *aseret hadibrot*, već עשרת הדברים *deset hadvarim*. Ovo neke navodi na mišljenje da je grčki pojam *decatalogue* – dekalog, "deset izjava" ili "deset riječi" – najtočnija varijanta za upotrebu na našem jeziku.

hotenet i hamot

U ovoj jednoj *parši*, Jitroa se naziva Moševim *hotenom* – חותן, njegovim tastom. U pravilnom hebrejskom nazivi za muževljeve roditelje i ženine roditelje su različiti. Dok nisam ovo počeo pisati – nikako nisam uspijevao zapamtiti što je što. Kada bih govorio o svojem tastu i punici na hebrejski, izbjegavao bih to tako time što bih rekao "majka moje že-

ne" ili "ženin otac". Ali sada, imam javni forum pa moram znati što je što.

Safa-Ivrit je obavio dobar posao tumačeći ovo pitanje. Ukratko – *hoten* i *hotenet* חותנת su ženini roditelji, a *ham* חם i *hamot* חמות su muževljevi roditelji. Stranica nudi ovaj savjet kako bi se zapamtilo što je što – *hoten* i *hotenet* udaju – *mehatnim* מהתנים svoju kćer, a *ham* i *hamot* s toplom dobrodošlicom dočekuju svoju snahu – *b'hom* בחום. *Hamot* ima jednaku strukturu kao i *ahot* אחות – sestra. Tako, iako zvuči kao množina, ono je zapravo jednina. (Tako da vic o שפך חמותך *šfoh hama-t'ha* kao izgovor da se vlastitu punicu izbaci iz kuće za vrijeme *sedera* ne funkcionira – trebalo bi pisati – שפך חמותך *šfoh hamot'ha*.)

Bilo kako bilo, ako to pobrkate, ne trebate se previše brinuti. Čak i u doba Talmuda bilo je slučajeva u kojima su razlike bile nejasne.

Sada se svi slažu da je riječ za zeta *hatan*. Međutim, prije više godina naletio sam na brošuru koja je nastojala ukazati kako Jastrowljev rječnik nije ozbiljno djelo. (Možda je to onaj kojeg je napisao Shlomo Alter Halperin? Ne sjećam se točno.) Jedini argument kojega se sjećam bio je iz Jastrowljeve definicije za *hata-na*, gdje on piše: "veza, zet; mladoženja". Autor brošure tvrdio je da Jastrow uključuje i jidišizme, što je očito bila šala. Nisam tada razumio taj argument – a svakako mi je problem shvatiti ga i danas, budući da brošuru nisam vidio godinama. Ima li tko od čitatelja tu brošuru ili možda nekako drugačije razumije taj argument? ■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Seljak i princeza

U Paršat Jitro čitamo opis najveličanstvenijeg događaja u ljudskoj povijesti: davanja Tore, koju je B-g osobno dao. Pedeset dana nakon što su djeca Izraelova napustila Egipat, dogodila se ova nevjerojatna objava B-že prisutnosti. Tora i zapovijedi dane na gori Sinaj otkrivaju nam najdublju tajnu: kako živjeti život u punini.

Na gori Sinaj dane su Deset zapovijedi; deset zapovijedi koje su srž saveza Židovskog naroda s B-gom. Na kraju ovog događaja, tokom četrdeset dana i noći, B-g je počeo Mojsija poučavati svim zapovijedima, zakonima, pravilima i propisima o načinu života koji su uključeni u ovaj savez između B-ga i Njegovog naroda.

Deseta i posljednja od deset zapovijedi možda je najteža za provesti:

Ne poželi kuće bližnjega svoga!
Ne poželi žene bližnjega svoga,
ni sluge njegova, ni sluškinje njegove,
ni vola njegova, ni magarca njegova,
niti išta što pripada tvom bližnjem! (Izlazak 20, 14)

Nakon niza zapovijedi koje se bave prepoznavanjem B-že prisutnosti i ispravnim ponašanjem među ljudima, dolazi zapovijed koja zadiru u najskrovitije čovjekove želje i čežnje: "Ne poželi!" Čovjeku je zapovjedbano da ne osjeća želju za nečim što nije njegovo, čak i ako je to nešto vrlo poželjno.

Ova zapovijed zvuči kao da bi je tek nekolicina odabranih mogli provesti u djelo. Čak i oni koji vjeruju u slobodnu volju i u čovjekovu sposobnost da kontrolira sebe i svoje po-

našanje, i dalje doživljavaju skrivenne porive i želje instinktivnima, i time ne podložnima samokontroli.

Rabi Abraham Ibn Ezra je bio pjesnik, filozof, znanstvenik i veliki biblijski komentator u Španjolskoj u 12. stoljeću. Objašnjavajući iznimnu važnost ove zapovijedi, dao je prekrasnu prispodobu:

Mnogi ljudi su zapanjeni ovom zapovijedi. Pitaju se, kako je moguće da osoba u svom srcu ne poželi sve lijepo i privlačno što vidi? Sada ću vam dati prispodobu. Zamislite si, seljak zdrave pameti koji vidi prekrasnu princezu neće se prepustiti nikakvim željnim mislima... jer zna da je to nemoguće. Ovaj seljak neće razmišljati poput ludaka koji poželi da mu izrastu krila pa da poleti u nebo, jer zna da je to neostvarivo... Tako i svaka razumna osoba mora znati da čovjek ne stječe lijepu ženu ili novac zbog svoje inteligencije ili mudrosti, već samo u skladu s onim što mu je B-g dodijelio... Stoga razuman čovjek neće ni željeti ni zavidjeti. Kad zna da mu je B-g zabranio ženu njegovog bližnjeg, ona će u njegovim očima biti uzvišenija

od princeze u očima onog seljaka. On će stoga biti zadovoljan onim što mu je dodijeljeno i neće dopustiti svom srcu da zavidi i želi bilo što što nije njegovo. Jer zna da ono što mu B-g nije htio dati... Stoga će se pouzdati u svog stvoritelja, što znači, da će ga njegov stvoritelj uzdržavati i činiti ono što je ispravno u Njegovim očima. (Rabbi Abraham Ibn Ezra Izlazak 20, 14)

Ibn Ezra koristi prispodobu iz svijeta klasnih razlika. Seljak susreće prekrasnu princezu. Ako je razuman, on neće razviti nikakvu želju prema njoj jer zna da nema šanse da se netko njegovog statusa oženi princezom. On ne žudi za princezom, baš kao što ne žudi ni imati krila da poleti nebom.

Pouka je divna kao i prispodoba i relevantna je i za današnje vrijeme. Naša imovina i sredstva, naši partneri i ljudi koje imamo privilegiju imati u svojim životima, sve su to darovi od B-ga. Koliko god se trudili da steknemo nešto što nam B-g nije namijenio, nećemo u tome uspjeti, kao što nam nikada neće narasti krila. U zapovijedi "Ne poželi", B-g od nas traži da usvojimo ovaj pogled na svijet koji sve ono što imamo vidi kao dano od B-ga. To će nas voditi do toga da ne žudimo za onim što nam ne pripada.

Tora koja nam je dana na gori Sinaj uči nas da čovjekove želje i angoni nisu odvojeni od njegovih misli i načina života, već su izravna posljedica njegovog pogleda na svijet.■

Pisac je rabin Zapadnog zida i svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Riječi koje govorimo na šabes

Ovaj tjedan čitamo *Aseret HaDibros*, u cijelom svijetu poznate kao Deset zapovijedi. Većina zapovijedi dobro su poznate, čak ih se i drži, premda s različitom razinom poštivanja u raznim društvima. Međutim, jedna zapovijed zahtijeva ispravno poštivanje od strane Židovskog naroda: "Zahor es jom haŠabes I'kadšo – Sjeti se Šabesa da ga držiš svetim." Ova zapovijed ima sestrinsku zapovijed navedenu na drugom paru ploča u Ponovljenom zakonu: "Šamor es jom haŠabes I'kadšo – Čuvaj Šabes da ga držiš svetim."

Zakoni o poštivanju Šabesa ispunjavaju cijeli jedan traktat i bezbrojne stranice komentara. Postoji 39 *melahot*, kategorija stvaralačkog rada, koje su zabranjene na Šabes. To je što se tiče držanja. Ali što znači "sjeti se Šabesa da ga držiš svetim"? Očito, ako netko drži Šabes, sjeća ga se!

Iako Talmud iz ovog stiha izvodi *micvu* kiduša, u kojem se prisjećamo Šabesa javnom deklaracijom njegove svetosti, čini se da nam on govori nešto više od samog proglašavanja njegovog početka nad čašom vina. Ali kako zapovijed sjećanja Šabesa doprinosi *micvi* njegovog držanja?

Sljedeći stih glasi: "Šest dana radi i obavi sav svoj posao, a sedmi dan je Šabes Hašemu" (isto 20:9).

Ne bi li redosljed ova dva *psukim* trebao biti obrnut? Prvo bi nam Tora trebala reći da obavimo svoj posao u šest dana, zatim nam reći da je sedmi dan Šabat, i tek onda nam reći da ga posvetimo sjećajući ga se? Uostalom, mi prestajemo raditi prije nego što kažemo kiduš?

Prorok Izaija nam kaže: "Ako zbog Šabesa odvratiš nogu svoju (od hodanja) i ako ga poštuješ ne čineći što ti je volja, niti brinući se za svoje potrebe, niti govoreći ono što je zabranjeno, tada ćeš primiti zadovoljstvo od Hašema." (Izaija 58:13-14).

Talmud iz ovoga izvodi da se razgovor na šabes, kao i ono što činiš na šabes, treba razlikovati od onoga što radiš u radne dane i govoriš tijekom tjedna. Kao što se na Šabes ne obavlja posao, tako se ne bi trebalo ni razgovarati o poslu.

Stoga neki Židovi, koji se nažalost

ne mogu suzdržati od razgovora o svjetovnim stvarima na Šabes, svoje svjetovne razgovore započinju beskorisnom frazom: "nit oif Shabbos geredt", što znači "o ovom se zapravo ne bi trebalo razgovarati na Šabes." Nažalost, neki ne obraćaju pažnju na svoje vlastite riječi i nastavljaju sa svojim nesvetim razgovorima.

Jedna priča, koju sam čuo prije mnogo godina, oslikava tužno stanje duhovnosti, ali, možda, daje smisleno objašnjenje za naše pitanje.

Bilo je nevjerovatno tiho, tijekom čitanja Tore u maloj sinagogi u 43. ulici, jednog Šabesa, kada je Cohen nonšalantno prišao Finkelsteinu i tiho ga upitao: "Nit oif Shabbos g'redt, znaš li nekoga tko prodaje auto? Moj stari krš se pokvario u četvrtak."

Finkelstein je bio iznenađen. "Znaš," priznao je, "Nit oif Shabbos g'redt, razmišljam o prodaji svog Chevyja iz '96!"

"Stvarno?", odgovorio je Cohen s oduševljenjem, "Nit oif Shabbos g'redt, kako ide?"

"Nit oif Shabbos g'redt, ide odlično! Ima samo 43.000 milja i upravo sam stavio novi mjenjač!"

Odjednom su čuli udarac po bimi. Okrenuli su se i ugledali ledeni pogled gabaja.

Zabili su nos u humaše dok je Ba'al Kore nastavio s čitanjem Tore.

Nekoliko minuta kasnije, Cohen se ponovo prišuljao Finkelsteinu. "Nit oif Shabbos g'redt, koje je boje?"

Dok su pogledi prema njima ponovno krenuli, Finkelstein je tiho šapnuo: "Nit oif Shabbos g'redt, plave."

Cohen je shvatio da je zaboravio postaviti ključno pitanje. "Nit oif Shabbos g'redt, koliko tražiš za njega?"

Finkelstein je odgovorio: "Nit oif Shabbos g'redt, 4.200 dolara. U gotovini."

Nekoliko minuta kasnije Cohen je uzvratilo: "Nit oif Shabbos g'redt, što kažeš na 3.500?"

Finkelstein je odmahnuo. "Nit oif Shabbos g'redt, ni cent manje od 4.000!"

Cohen je bio vrlo tih. "Razmislit ću o tome."

Cohen je prvi stigao u sinagogu na Minhu tog poslijepodneva. Čim je Finkelstein ušao, Cohen je potrčao k njemu.

"Nit oif Shabbos g'redt, znaš onaj auto o kojem si mi pričao jutros, dogovoreno! Uzimam ga za četiri tisuće!"

Yankel je slegnuo ramenima. "Prekasno. Nit oif Shabbos g'redt, prodao sam ga za vrijeme Musafa!"

Možda nam riječima "sjeti se Šabesa da ga držiš svetim", Tora govori nešto više nego da samo napravimo kiduš. Ona kvalificira naš Šabes definirajući ispravan pristup njegovom poštivanju! Šabes je stvoren za svetost! Sjeti ga se i govori o njemu svetim riječima. Šabes ne bi trebao biti referentni okvir u kojem pravimo svoje svjetovne planove. Umjesto toga, trebao bi biti središnja točka svetosti.

Često čujemo kako ljudi Šabes koriste kao polazište za svoje tjedne aktivnosti. "Poslije Šabesa idemo na tuulom." "Imam sjajnu dojavu o di-onicama, reći ću ti poslije Šabesa!" "U koliko sati je Šabes gotov? Moram uhvatiti avion."

Šabes, i sjećanje na njega, treba spominjati i pamtit u kontekstu svetosti i zahvalnosti! Mora biti povezan sa svim prekrasnim blagodatima koje iz njega crpimo! To je ono na što Tora misli riječima: "Sjeti se dana šabata da ga držiš svetim!" Trebali bismo uživati u Šabesu, produžiti ga, guštati u svakom njegovom trenutku, kupati se u njegovoj svetosti. Stoga Tora nakon zapovijedi daje formulu: "Šest dana radi i obavlja sav svoj posao," Kada čovjek smatra da je svoj posao obavio tijekom prethodnih šest dana, tada Šabes neće biti samo prijelazna faza u planiranju sljedećih šest! On više neće Šabes povezivati s onim što ne može činiti, već će Šabes povezivati s nevjerovatnom duhovnošću koju on daruje Izraelu.

Gut šabes ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Zahvaliti prije nego što počnemo razmišljati

Deset zapovijedi su najpoznatiji religijski i moralni kodeks u povijesti. Sve donedavno one su krasile američke sudnice. One su još uvijek ukras *aron hakodeša* u većini sinagoga. Rembrandt im je u svom portretu Mojsija koji samo što ne razbije ploče Saveza kad ugleda zlatno tele dodijelio njihov izgled u klasičnoj umjetnosti. Velika slika Mojsija, slikara Johna Rogersa Herberta, koji donosi ploče Zakona dominira dvoranom glavnog odbora britanskog Doma lordova. Dvije ploče sa deset zapovijedi trajan su simbol vječnog zakona pod B-žjom vrhovnom vlasti.

Naravno, vrijedno je zapamtiti da "deset zapovijedi" zapravo *nisu* Deset zapovijedi. Tora ih naziva *aseret hadevarim* (Izlazak 34,28), a tradicija ih zove još i *aseret hadibrot*, što znači "deset riječi" ili "deset iskaza". To možemo bolje razumjeti u svjetlu otkrića iz dvadesetog stoljeća, osobito otkrića hetitskih saveza ili "ugovora o suverenitetu" koji datiraju iz 1400-1200 godina prije nove ere, što je vrijeme Mojsija i Izlaska. Ti ugovori često su sadržavali dvostruki iskaz zakona kojima savez obvezuje, najprije općenito, a zatim

u konkretne pojedinosti. Upravo to je odnos između "deset iskaza" i detaljnih zapovijedi iz parše Mišpatim (Izlazak 22-23). Deset zapovijedi su opći pregled, osnovni principi zakona.

One se obično prikazuju, grafički i sadržajno, kao dvije grupe od po

**Ako je najvrednije u
našim životima to
kako izgledamo
u B-žjim očima,
zašto bismo onda
htjeli išta drugo
samo zato što to
netko drugi ima?**

pet zapovijedi, od kojih se prva grupa bavi odnosom između nas i B-ga (uključujući poštivanje roditelja jer su nas oni, poput B-ga, doveli u postojanje), a druga grupa odnosom između nas i naših bližnjih ljudskih bića.

Međutim, smisleno je gledati ih i kao tri grupe od tri zapovijedi. Prve

tri (jedan B-g, nema drugog B-ga, ne pronosi B-žje ime uzalud) su vezane uz B-ga, Autora i Autoritet nad zakonima. Druga grupa (drži šabat, poštuje roditelje, ne počinio zločin ubojstva) vezane su uz stvaranje. Šabat nas podsjeća na rođenje sveмира. Naši roditelji doveli su nas u postojanje. Zločin ubojstva je zabranjen jer smo svi stvoreni na B-žju sliku (Postanak 9,6). Treća skupina od tri zapovijedi (ne počinio preljub, ne ukradi, ne svjedoči lažno) vezana je uz temeljne institucije društva: svetost braka, integritet privatnog vlasništva i pravosuđe. Ako izgubimo bilo koju od njih, sloboda se počinje raspadati.

Ta struktura služi kako bi nam naglasila koliko je neobična deseta zapovijed: "Ne budi zavidan na kuću svog bližnjeg. Ne poželi ženu svog bližnjeg, njegovog roba, njegovu sluškinju, njegovog bika, njegovog magarca, ili bilo što što je od tvog bližnjeg." Barem površinski, ovo izgleda drugačije od svih drugih pravila koja su uključivala govor ili djelovanje. Zavist, pohlepa, želja da imaš nešto što ima netko drugi, to je emocija, a ne misao, riječ ili djelo. A sigurno je da si po pitanju svojih emocija ne možemo pomoći. Njih se još naziva i "strastima, pasijama" (eng. passions), upravo zato što smo pasivni u odnosu na njih. Kako onda zavist uopće može biti zabranjena? Svakako ima smisla zapovijediti ili zabraniti nešto što je pod našom kontrolom. U svakom slučaju, zašto bi povremeni napadaj zavisti bio važan ako ne vodi tome da počinimo štetu drugim ljudima?

Meni se čini da Tora ovdje otkriva niz temeljnih istina koje mi zaboravljamo na vlastitu štetu. Prvo, kao što nas je podsjetila kognitivno-bihevio-

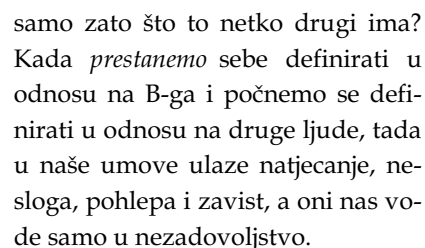

Židovi imaju poseban razlog da se boje zavisti. Ona je zasigurno igrala ulogu u postojanju antisemitizma kroz stoljeća. Nežidovi su bili zavidni Židovima zbog njihove sposob-

Tako, zabrana zavisti uopće nije čudna. To je najtemeljnija sila koja leži iza društvenog sklada i reda koji su cilj Deset zapovijedi u cjelini.

Ovdje smo zato što je B-g želio da budemo ovdje. Imamo ono što B-g želi da imamo. Zašto bismo onda tražili ono što drugi imaju? Ako je najvrjednije u našim životima to kako izgledamo u B-žjim očima, zašto bismo onda htjeli išta drugo

Lijek za zavist je zahvalnost. "Tko je bogat?" pitao je Ben Zoma, i odgovorio, "Onaj tko se raduje u onome što ima." Postoji prekrasna židovska praksa koja, kada se svakodnevno primjenjuje, mijenja život. Prve riječi koje kažemo kada ustajemo su *Mode ani lefaneha*, "Ja ti zahvaljujem, živi i vječni Kralju." *Mi zahvaljujemo prije nego što mislimo.*

Šabat šalom.■

Strana 19

Rabbi Berel Wein:

Pogled Izvana

U ovoj godini čitanju Tore Židovska duhovna povijest dolazi do svog vrhunca. Objava na Sinaju i davanje Tore Izraelu iza toga, odredili su karakter i misiju židovskog naroda kroz njegovu dugu i bogatu povijest. Osnovne ideje obuhvaćene u Deset zapovijedi postale su temeljem zapadne civilizacije. I mada su često bile osporavane, one nikada nisu bile odbačene ili zanemarene.

Univerzalnost poruke Tore naglašena nam je time što opisu Objave na Sinaju prethodi priča o Jitrou i njegovom putovanju, fizičkom i duhovnom putovanju, da se pridruži židovskom narodu i podijeli njegovu sudbinu i zadaću.

Židovska tradicija nam govori da je Jitro prethodno eksperimentirao sa svim oblicima i sredstvima poganstva - dominantne svjetske religije njegovog vremena - kako bi pronašao osjećaj svrhe i spokojstva za svoju dušu i svoje unutrašnje biće. I uvidio je da im svima manjka istine i realnosti, te ih je zbog svoje iskrenosti i intelektualne oštine naposljetku sve odbacio.

Do židovske misli i ponašanja došao je izvana, kao jedan od vodećih svećenika poganstva svog vremena. Ali u potrazi za istinom, iskusio je svoje unutarnje otkrivenje koje se poklapalo s jedinstvenom svetom Objavom na Sinaju, što možemo vidjeti u ovoj godini čitanju Tore. Smatrao je da će mu biti teško stupiti u Izrael kao autsajder, ali bi mu bilo još teže ostati po strani i ignorirati očiglednu istinu.

Jitro je više od svih shvaćao istinsko značenje tog povijesnog trenutka za svjetsku civilizaciju i napredak čovječanstva

Kao što je to često slučaj, netko izvana jasnije vidi stvari od onih koji su blisko uključeni u situaciju. Postoji objektivnost u sagledavanju okolnosti koju netko izvana može donijeti, a koja često nedostaju onima koji sami sudjeluju u događaju.

Kasnije u Tori, tijekom putovanja Sinajskom pustinjom, Moše će reći Jitrou: "Ti si nam bio naše oči."

Ovom izjavom Moše podrazumijeva da je Jitro vidio stvari jasnije od židovskog naroda i njegovo je poštovanje veličine judaizma i njegove Tore nadmašivalo sve. Možda zbog toga među mnogim komentatorima i u Midrašu postoji mišljenje da se posjet Jitroa Izraelskom taboru u pustinji zblio prije davanja Tore.

Kada je došlo do tog velikog događaja, Jitro je više od svih shvaćao istinsko značenje tog povijesnog trenutka za svjetsku civilizaciju i napredak čovječanstva. Židovski je narod možda Egzodus iz Egipta uzimao zdravo za gotovo, kao naknadu za to što su bili tamo. No, Jitro ih je podsjetio na natprirodnu osobinu tog događaja. Isto vrijedi i za objavu na Sinaju i stoga je Jitro zaslužio da se ovaj dio Tore nazove po njemu.

Jitro, Mošeov tast, donio nam je i ideju višeslojnog pravosudnog sustava, što također vidimo u ovoj godini čitanju Tore. Kako je u Tori navedeno, Moše je izvorno sebe zamišljao kao jedinog suca židovskog naroda te da sve stvari, kako one velike tako i one neznatne, treba

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Borel Wein: Pogled izvana**

iznijeti pred njega da on presudi i odluči.

Jitro ga savjetuje da ni on niti narod ne bi opstali pod takvim sustavom. Židovski narod po svojoj je prirodi sklon polemizirati i parničiti se. Nemoguće je jednom jedinom ljudskom biću podnijeti toliki teret. Pa je kao rezultat toga bilo izabrano na desetke tisuća sudaca i administratora za sudske potrebe Izraelaca.

Gotovo jedna šestina cjelokupne odrasle muške populacije židovskog naroda u to je vrijeme bila uključena u neku vrstu pravosudne službe. Zbog tog prekomjerenog broja sudaca u odnosu na narod, svakih deset Židova imalo je, da tako kažemo, svog lokalnog suca. Čak i u kasnijim vremenima kada se taj omjer sudaca u odnosu na brojnost naroda više nije održavao, iz Mišne i Talmuda stječemo dojam da je postojalo mnogo lokalnih sudova čak i u selima i gradovima s prilično ograničenim brojem stanovnika.

Rješavanje sporova i dijeljenje pravde uvijek se smatralo osnovnim zahtjevom svake židovske zajednice, čak i onih koje su imale vrlo mali broj članova. U kasnijim vremenima tijekom progonstva, lokalni je rabin služio kao sudac u sporovima i djelitelj pravde, te zbog toga često bio žrtvom uvreda i trauma. Židovska zajednica koja nema neku vrstu sudskog sustava temeljenog na zakonu Tore izuzetna je rijetkost u židovskom svijetu.

Neriješena pitanja koja niži sudovi nisu bili u stanju riješiti na zadovo-

Rješavanje sporova i dijeljenje pravde u uvijek se smatralo osnovnim zahtjevom svake židovske zajednice

ljavajući način iznošena su pred više sudove te na kraju pred veliki Sanhedrin. U Sinajskoj pustinji tijekom većeg dijela njihovog četrdesetgodinjnog lutanja, židovski je narod samog Mošea priznavao kao veliki Sanhedrin. Tek na završetku svog života i misije Moše je stvorio veliki Sanhedrin od sedamdeset starješina.

Ovaj je sud i pravosudni sustav u židovskom životu postojao u vri-

jeme Prvog i Drugog Hrama, pa čak i stoljećima nakon uništenja Drugog Hrama. Tek se u petom stoljeću naše ere prestalo s vršenjem i dodjelom naimenovanja koje je bilo nužno kako bi se postalo članom Velikog vijeća.

U židovskoj povijesti bilo je pokušaja da se to naimenovanje nekako obnovi i stvori Sanhedrin da riješi neriješena pravosudna i halahička pitanja. Svi su takvi pokušaji propali, nijedan od njih nije uspio položiti test vremena. Zbog toga što nema središnjeg autoriteta koji bi bio obvezujući za sve segmente židovstva, mnoga teška i temeljna pitanja i dalje ostaju nerazriješena, i u naše vrijeme.

Čini se da nam je potreban još jedan Jitro da istupi i predloži pristup kojim bi se obnovio prijeko potrebni pravosudni sustav koji će djelovati u korist cijelog Izraela. Nadajmo se da će se takva hrabra i mudra karizmatična osoba pojaviti još u naše dane.

Šabat šalom ■

Rabbi Yissocher Frand:

Tora se stječe trudom, a ne snagom uma

U Paršas Jisro ima jedan zanimljiv komentar Ohr HaChaim haKadoša. U Paršas Jisro se nalazi pripovijest o davanju *Aseret haDibrot* (Deset zapovijedi) na Har Sinaju, što je najvažniji događaj u povijesti Židovskog naroda, čak i značajniji od *Jecijas Micrajim* (izlaska iz Egipta). Pa ipak, prvi dio parše (po čemu ona nosi ime) govori o Jisrou i metodi koju on predlaže Mošeu Rabeinu za pojednostavljenje procesa kojim su ljudi rješavali sporove i dobivali odgovore na svoja pitanja. Ohr HaChaim pita: Zašto uspostava pravosudnog sustava, kojeg je predložio Jisro, prethodi *Kabalas HaTora* (primanju Tora)?

Ohr HaChaim odgovara da je *Ribono šel Olam* želio ovom naraštaju i svakom sljedećem naraštaju prenijeti poruku. Hašem nas podučava da u nežidovskom svijetu ima mnogo pametnih ljudi i da bismo trebali iskoristiti njihovu mudrost i stručnost.

Ne bismo trebali misliti da je Hašem dao Toru Židovskom narodu zato što su bili posebno pametni. Mogli bismo šovinistički tvrditi da drugi nisu dostojni primiti i baviti se B-žanskom mudrošću sadržanoj u Tori. Ohr HaChaim ističe da u svijetu postoji mnogo vrlo pametnih – čak briljantnih – nežidova.

Koliko znam, Bill Gates nije Židov. Ni Warren Buffet nije Židov. Kroz povijest možemo pronaći briljantne ne-židove u svakom naraštaju. Michelangelo nije bio Židov, niti Aristotel. U svijetu ima mnogo velikih ljudi koji nisu Židovi. Neki su vrlo, vrlo pametni.

Ohr HaChaim kaže da je poučno što priča o nežidovu koji procjenjuje situaciju pa izjavljuje: "Radite ovo

na pogrešan način!" prethodi *Kabalas Hatora* (Objavi na Sinaju). To pokazuje da mi nismo bili izabrani zbog svog uma. Ribono šel Olam nas je izabrao da budemo njegov narod kao dio B-žanske dobrote i zbog svoje ljubavi prema našim prarocima. Bili smo izabrani zbog svog *jihusa* (podrijetla). Mi smo potomci Avrahama, Jichaka i Jaakova koje je *Ribono šel Olam* volio.

Ima ovdje još jedna pouka, pored one da inteligencija nije bila razlog zašto smo zaslužili Toru:

Postoji paralelna parša Parši Jisro, a to je Paršas Devorim. Na početku Sefera Devorim, Tora prepričava cijelu ovu priču. Moše se žali da je preopterećen svojim dužnostima vođe: "Kako mogu sam nositi vaše svađe, vaše terete i vaše prepirke?" (Devorim 1:12). Nakon toga slijedi rješenje njegovog problema: "Izaberite među sobom ugledne ljude, koji su mudri, razboriti i poznati u vašim plemenima, i postaviti ih za vaše poglavare." (Devorim 1:13). Narod na to pozitivno odgovara: "Dobro je to što si predložio da učinimo." (Devorim 1:14).

Raši na tom mjestu (pasuk 14) baca pomalo negativno svjetlo na prihvaćanje plana od strane naroda:

Odgovor naroda nije trebao biti "Odlična ideja!" Njihov odgovor je trebao biti "Moše Rabeinu, mi želimo tebe!" "Spremni smo čekati u redu četiri sata, ako je potrebno, jer želimo učiti Toru od tebe!" Moše je imao sumnje, dodaje Raši, da je narod možda bio toliko oduševljen ovim prijedlogom zato što su mislili da će moći podmititi ili na drugi način pridobiti naklonost ovih "okružnih sudaca" za koje su smatrali da možda neće biti tako nepodmitljivi poput Mošea Rabeinu.

Dakle, možda ova parša, koja se čini tako pozitivnom u Paršas Jisro (svi su bili sretni; odlična ideja!), nije bila tako fantastično rješenje. Čak i ako bi na kraju Moše morao uvjeriti ljude "Ne. Ovo je dobra ideja." – njihov početni odgovor trebao je biti "Ne sviđa nam se ideja jer, Moše Rabeinu – mi želimo tebe!"

Vidio sam vrlo zanimljiv uvid u ovaj Rašijev komentar u seferu *Yad HaTorah*. Razlog kojeg Raši navodi zašto su trebali reći da više vole učiti Toru od Mošea bio je "Jer si se za to namučio" (*nicta'arta aleha*). Bio si na toj gori četrdeset dana i četrdeset noći bez da si jeo kruha i pio vode. Stoga je tvoja Tora superiorna jer si se za nju namučio. Nije umna snaga učinila Mošeovu Toru superiornom u odnosu na onu njegovih učenika. Učinio je to njegov trud za nju.

Nije bila umna snaga u Paršas Jisro ono što je dovelo do toga da nas Hašem izabere i nije bila umna snaga u Rašiju u Paršas Devorim ono što je trebalo izazvati da oni preferiraju Mošeovu Toru u odnosu na one njegovih učenika.

Ovo je ključna lekcija. Način na koji čovjek stječe Toru nije putem snage uma. Ne stječe je nužno naj-

(nastavak s 22. stranice) **Rabbi Vissocher Frand: Tora se stječe trudom, a ne snagom uma**

pametnije dijete u razredu. Stječe je onaj koji nastoji, znoji se oko nje, koji se najviše trudi.

Poneveški Rav je rekao jednu nevjerojatnu stvar. Zašto su u Europi, u usporedbi s današnjim vremenom (uz rijetke iznimke), postojali tako veliki *gedolim*? Danas nemamo nekoga poput Rav Chaima Ozera. Nemamo Rav Meira Simchu iz Dvinskog ili Rav Chaima Soleveitchika iz Briska. Ne želim umanjiti nikoga, ali je li to zato što su u predratnoj Europi bili toliko pametniji? Poneveški Rav je odgovorio da razlog zašto su bili toliko veći je bio taj što su se više trudili. Bili su *moser nefeš* za to, davali su cijelog sebe za Toru.

Danas sjedimo u klimatiziranim *Batei Midraš*. Sve nam je nadohvat ruke. To je lijepo. Ne umanjujem to. Količina Tore danas premašuje ono što je postojalo u Europi. Europa nije bila utopija. Ali *gedolim* su se pojavili kao rezultat svog truda.

Rav Shach – prije nego što je došao u *Erec Jisrael* – posjedovao je samo jednu košulju. Prao je košulju na Erev Šabes kako bi imao nešto čisto za odjenuti za Šabes. Spavao je na klupi u *Beis Medrašu*. Bilo je dana kada je doslovno gladovao zbog nedostatka hrane. To danas ne postoji. Ključ stjecanja Tore nije u umnoj snazi, već u boli i trudu koje čovjek podnosi u stjecanju Tore.

Moše je izgubio svoj posao kako bi se naglasilo da je Mesora točna

Pasuk kaže: "...ovako reci domu Jakovljevu i kaži sinovima Izraelovim." (Šemot 19:3) Raši komentira "ovim jezikom i ovim redoslijedom." Hašem kaže Moše da prenese njegovu poruku točno onako kako ju je primio. Slično, dva pasuka kasnije, Raši komentira izraz

"...Ovo su riječi koje ćeš reći sinovima Izraelovim" (Šemot 19:5): "Ni više ni manje."

Mislili bismo da ne bi bilo potrebe reći Moše Rabei: "Reci to ovako – ni više ni manje, upravo ovako to trebaš reći!" Nije li očito da bi Moše Rabeinu trebao i hoće prenijeti Hašemov 'tekst' Bnei Jisrael točno onako kako mu Hašem kaže? Što Raši želi ovdje reći?

Rav Yaakov Kamenetsky se bavi ovim pitanjem u svom *seferu*. Načelo koje on postavlja u osnovi je ideja koja se nalazi u *Droshas haRan*. Postoji vrlo poznato učenje Rav Nissima ben Reuvena iz Girone (1320-1380). Zašto je Moše Rabeinu, vođa

Jednom kada dođe do dodavanja, oduzimanja ili modifikacija riječi Hašema, ljudi počnu nagađati...

Klal Jisraela, imao govornu manu? Mislili bismo da bi osoba koja je izvela Židove iz Micrajima, dala im Toru i vodila ih četrdeset godina u pustinji trebala tečno govoriti. Pretpostavili bismo da bi u najmanju ruku trebao biti dobar govornik!

Droshas haRan piše da je Hašem želio da Moše ima govornu manu jer je želio da ga ljudi prihvate i slušaju, ne zbog njegove 'krasnorječivosti' ili zbog njegovih govorničkih vještina. Zbog toga, on je bio vođa naroda, ne zbog svoje moći govora, već zato što je bio Moše Rabeinu – Hašemov glasnik.

Kada je Ribono šel Olam rekao Moše "Želim da ti daš Toru *Klal Jisrael*," naglasio je "Ne želim ovdje nikakvo nagovaranje, kako to rade

trgovci." Ima ljudi koji su rođeni trgovci. Netko uđe u auto salon sa željom da kupi Toyotu Corollu s osnovnom opremom, a izađe s Lexusom koji ima svu dodatnu opremu. Zašto? Jer mu je uglađeni prodavač prodao priču. Isto je kad idete kupiti hladnjak. Želite osnovni model hladnjaka, a završite kupnjom modela s ledomatom koji vam mjeri krvni tlak i radi sve za vas! Prodavači su spremni!

Ribono šel Olam naglašava Moše: Ne želim nikakve prodajne poslove ovdje. Želim da oni prihvate Toru takvu kakva jest. "To je to." Stoga, "ništa više i ništa manje."

Rav Yaakov koristi ovu ideju da odgovori na pitanje koje muči sve *meforšim*. Moše Rabeinu je napravio jedan pogrešan korak u svom životu. Udario je stijenu umjesto da joj se obrati riječima (prema Rašijevom tumačenju *avera* (grijeha) Mei Meriva). U suštini, Moše Rabeinu je bio otpušten zbog toga! Zbog tog jednog pogrešnog koraka, Moše nije mogao biti taj koji će nastaviti voditi Bnei Jisrael u *Erec Jisrael*! Rav Yaakov objašnjava zašto. Bilo je od vitalnog značaja da se Tora prenese točno onako kako je dana od Hašema. Jednom kada dođe do dodavanja, oduzimanja ili modifikacija riječi Hašema, ljudi mogu početi nagađati – "pa, možda ni drugi dijelovi nisu od Hašema! Možda je ovo samo Mošeov osobni komentar." Da bi se prenijela ova ključna ideja da je cijela Tora upravo od Hašema, jedini put kada Moše nije učinio nešto UPRAVO ONAKO kako mu je zapovjedbano, izgubio je posao.

Ova Tora je B-žja Riječ. Ona nije riječ Moše Rabeinu i nije riječ bilo koga drugog. Ona je Dvar Hašem. ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Možeš li čuti osjećaj?

Nedavno sam vidio sjajan citat kojeg bih želio podijeliti s drugima: "Očekivanja su isplanirana razočaranja".

To vrijedi za sve u životu, ali osobito za brak. Imaj očekivanja u odnosu na svog supružnika i zagaran-tirano ti je, ali doista mislim zagaran-tirano ti je, da ćeš biti razočaran. Nijedno ljudsko biće ne može živjeti na razini očekivanja koju naša raz-mišljanja mogu stvoriti.

Razočaranje obično vodi u ogorče-nje – ne zato što naš supružnik nije bio divna osoba, već zato što on ili ona nisu bili divna osoba u točno onakvom obliku i mjeri kakve smo mi naručili.

Mojsijev tast, Jitro, pridružuje se židovskom narodu u pustinji, savje-tuje Mojsija kako da na najbolji na-čin služi i sudi ljudima – postavlja-jući hijerarhiju posrednika – i zatim se vraća u Midjan. Izgleda da je on započeo trend za sve svekre nakon njega – kažu ti što da radiš, i zatim odu. Međutim, ono što je neobično jest to da je Mojsije bio dovoljno po-nizan da poslušati svog tasta i primi velike dobrobiti zbog toga.

No, glavna tema ovog odjeljka Tore su Deset zapovijedi. Iako veći-na prikaza te ploče prikazuje sa zaobljenim vrhovima, Talmud kaže da su one zapravo bile kockaste sa riječima koje su prolazile kroz njih, s jedne na drugu stranu, tako da su se riječi mogle vidjeti s obje strane. Bila su potrebna dva vrlo specifična čuda kako bi to moglo funkcionirati. Najprije, to da se riječi sa jedne stra-ne ne vide naopako, te drugo, to da se izbjegne da u sredini bude slovo *sameh* koje izgleda kao 'o'.

Ovo tjedni odjeljak započinje riječi-ma, "A Jitro je čuo sve što je B-g učinio za židovski narod, za Svoj narod. I došao je..."

Egipat je bio najveća civilizacija svog vremena, a u deset mjeseci je bio u potpunosti bačen na koljena

Egipat je bio najveća civilizacija svog vremena, a u deset mjeseci je bio u potpunosti bačen na koljena

kroz pošasti koje su slijedile jedna za drugom – te na kraju kroz Crve-no more koje se razdvojilo i progutalo sve što je od Egipta preostalo.

Sigurno je da Jitro nije bio jedini koji je čuo o onome što se dogodilo. Pa zašto je onda on izdvojen?

Vjerujem da postoji velika razlika između onoga što je čuo Jitro i ono-ga što su čuli ostali. Postoje dvije vrste slušanja. Jedno je površno slušanje riječi, slušanje djela, okol-nosti. A postoji i slušanje sadržaja.

Dijete plače. Svatko može čuti ga-lamu. No, tko čuje bol? Tko čuje po-ziv na djelovanje? Odrasla osoba nam nešto govori. Čujemo riječi, no čujemo li i osjećaje? Povezujemo li se sa dušom koja nam se obraća? To je istinsko 'slušanje'. Naše osjetilo sluha uvijek je uključeno – čak i dok spavamo, zato nas budilica može probuditi. Ali slušanje na dubljoj ra-zini zahtijeva izbor. Čuti ono što nam ljudi stvarno govore, ono što nam iskustva doista znače – to zahtijeva izbor, fokus, obraćanje naše pozornosti i otvorenost da čujemo. To se ne događa samo od sebe.

Ljudi mogu govoriti, a mi može-mo biti nesvjesni njihovih potreba. Djeca mogu plakati, a mi možemo biti nesvjesni njihove boli. Život nam može isticati stvari, a mi mo-žemo biti nesvjesni njihovog zna-čenja. Naša božanska duša može nam se obraćati – a mi možemo biti nesvjesni njenog postojanja... Slušanje zahtijeva nešto od nas.

Jitro je 'čuo' što se dogodilo. To ga je pokrenulo. On je znao da je to nešto čemu treba pridati pozornost – i zato je došao k židovskom naro-du. I u tome je razlika. Slušanje po-ziva na djelovanje. Ako čuješ, ako doista 'čuješ', onda reagiraš. Ako nisi poduzeo ništa, nisi djelovao, onda zapravo nisi ni čuo...

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Nikada nemoj kritizirati. Naša je jedina svrha da budemo korisni

Jisro reče Mojsiju: "To što radiš, nije dobro. Ako ćeš biti jedini sudac za milijunsku populaciju to će te sigurno istrošiti. Zato razradi višestruke razine sudaca koji će ti asistirati."

Midraš kaže da je, zbog toga što je dao savjet Mojsiju da izabere sposobne ljude za suce, Jisro bio nagrađen time da ima odlomak Tore nazvan po njemu.

No Jisroova izjava započela je ukazivanjem Mojsiju da ono što radi nije dobro i da će to iscrpiti i njega i narod. Zašto Midraš to ne spominje?

To je stoga što svatko zna kritizirati i ukazivati na pogreške, međutim to ne rješava problem. Jisroa se hvali zbog pozitivnih, konstruktivnih savjeta koje je dao.

Svatko je sposoban kritizirati. Ako ne možete predložiti rješenje, najbolje je da ostanete šutjeti.

Moć vjerovanja

Nedavno su se pojavile knjige koje zagovaraju "stvaranje pozitivnih predodžbi", te sugeriraju da ako zamisljate prizore za koje želite da se dogode, oni će se i dogoditi. Prva naša reakcija je da to gotovo uz podsmijeh odbacimo. "Otpušten sam prije osam mjeseci. Više puta sam se zamišljao kao sretno zaposlen, na novom poslu, ali još uvijek sam nezaposlen." Vrlo je teško proturječiti takvom gledištu. Gajiti iluzije je djetinjasto, netko je rekao, i želja da se to dogodi ne dovodi do njihovog ostvarenja.

Logično, i ja bih se pridružio takvom gledištu. Međutim, naišao sam na jedan esej u *seferu* Ohev Is-

rael, Rebe Avrahama Yehoshue Heschela od Apta, hasidskog učitelja. On navodi Rašijevu izjavu (*Postanak* 7, 7) da se Noah kolebao u svom uvjerenju hoće li doista doći do potopa, te da nije ušao u arku sve dok ga vode koje su rasle nisu na to prisilile. Rebe od Apta pita: "Kako netko može reći da je Noah, kojega Tora opisuje kao savršenog *cadika*, bio tako slab u svom vjerovanju u Hašemove riječi?"

Rebe objašnjava da je riječ *emuna*, vjera, povezana s riječju *omen*, koja znači "podići", kao u knjizi o Ester, gdje se riječ *omen* koristi u rečenici da je Mordokaj podigao (odgodio) Ester. Ova konotacija, kaže Rebe, znači da *emuna* može "podići" stvari, tj. dovesti do toga da se zbudu. Stoga si Noah nije dopustio da ima snažno uvjerenje da će do potopa doći, jer se plašio da bi to zapravo moglo dovesti do toga da se potop realizira. Noah je još uvijek gajio nadu da će ljudi učiniti *tesuvu* koja bi mogla spriječiti potop, i da njegova intenzivna *emuna* to može ubrzati. Dakle, Rašijev komentar nije omalovažavanje Noaha.

Imamo načelo da je pozitivna *mida* moćnija od negativne *mide*. Ako, kao što kaže Rebe, snažno vjerovanje (*emuna*) može rezultirati negativnim ishodom, onda sigurno, snažno pozitivno vjerovanje može donijeti željeni rezultat.

Međutim, vjerovanje mora biti iskreno i potpuno, što može biti teško postići.

Rebe Yitzhak Meir iz Gura naveo je Midraš da je Hašem, prije no što je Toru ponudio Židovima, ponudio je drugim narodima. Moabci su upitali: "Što kaže Tora?" A Hašem je rekao: "Nećeš činiti preljub!" Moabci su odbili Toru jer: "Mi smo pohotan

narod. Ne možemo prihvatiti takvo ograničenje".

Hašem ju je potom ponudio Edomcima koji su upitali: "Što kaže Tora?" a Hašem im je rekao: "Nećeš počiniti ubojstvo." Edomci su odbacili Toru jer "naš je otac Esav bio blagoslovljen da živi od mača."

Zašto je Hašem ponudio Toru drugim narodima? Tako da oni ne bi rekli: "Dao si Židovima privilegiju. Da si nama dao Toru, mi bismo bili izabrani narod." Sada Hašem može reći: "Ponudio sam vam je, ali vi ste je odbacili."

"Ali," pitao je Rebe Yitzhak Meir, "kako to rješava optužbe Moabaca i Edomaca. Oni će reći i: "Nama Si rekao "Nemojte počiniti preljubu" i "Ne smijete počiniti ubojstvo", a Židovima Si rekao: "Ja sam Vječni vaš B-g". Da si to nama rekao, mi bismo prihvatili Toru?"

Rebe Yitzhak Meir je objasnio: "Tora ima za cilj pomoći osobi da nadvlada svoje tjelesne pobude. Primarna tjelesna pobuda Moabaca bila je požuda, a Edomaca, krvproliće. To nisu primarne pobude Židova. Primarna pobuda Židova je nevjerovanje. Drugi narodi u stanju su vjerovati da su idoli, rijeke i planine bogovi. Židovi su, s druge strane, svjedočili brojnim nadnaravnim čudima, a ipak su, kako Tora iznosi, a naša povijest potvrđuje, i dalje sumnjali u Hašema. Dakle, Hašem je svakom narodu pristupio s onime što je za njega najveći izazov. Za Moabce to je bilo suzdržavanje od požude, za Edomce suzdržavanje od ubijanja, a za Izraelce to je bilo vjerovati u Hašema.

Emuna je doista moćna sila i može učiniti da se stvari dogode. Međutim, iskreno i potpuno *emunu* teško je postići. ■

Rabbi David Goldwasser:

Sredstva moći

"A Jitro ... Mošev tast, čuo je sve što je Hašem učinio Mošeu i Bnei Jisroelu ... da ih je Hašem izveo iz Egipta" (Šemot, 18,1)

Raši piše: što je to Jitro čuo što ga je nadahnulo da dođe? Čuo je o *kriat Jam suf* (razdvajanju Crvenog mora) i ratu s Amalekom. A onda u zasebnom odjeljku Raši navodi da "sve što je Hašem učinio - uključuje *manu*, čudo Mirjaminog vrele (*be'er*) i rat s Amalekom."

Sve u svemu, prema Rašijevim riječima čini se da su četiri čuda utjecala na Jitra. Zašto ih je Raši razdvojio, a ono o Amaleku ponovio?

Taz objašnjava da se čuda koja su *Bnei Jisrael* doživjeli mogu podijeliti u dvije kategorije. Jedna kategorija uključuje *nisim* (čuda) koja je Hašem izveo samo zato da pokaže svoju snagu i moć. U drugoj grupi su *nisim* koje su učinjene u ime *Klal Jisroela*.

Cilj razdvajanja Crvenog mora je bio, kao što je navedeno (Šemot 14, 18), "Egipat će znati da sam ja Hašem, kad se proslavim preko farao-

na, njegovih kola i konjanika." Židovski narod je bio zaštićen oblaci-ma Slave i, iako su ih Egipćani sustigli, u stvari im nisu mogli naštetiti. Naši mudraci nam također govore da židovski narod nije prešao more s jedne strane na drugu; išli su kroz more polukružno i zapravo su se vratili na stranu s koje su došli. Dakle, to je čudo izvršeno samo kao prikaz Hašemove svemoći. Nasuprot tome, *be'er* i *mana* su primije-njeni radi dobrobiti *Klal Jisraela*.

Jedino oruđe koje nam treba u prevladavanju životnih nedaća je snažna *emuna* u Hašema

Rat s Amalekom, međutim, spada u obje kategorije jer ima dvostruki cilj. S jedne strane, Amalek je htio uništiti židovski narod i trebalo ih je nadjačati i eliminirati, a s druge strane, trebalo je poučiti židovski narod. Tora kaže (Šemot, 17,11) da

tijekom bitke, "kad je Moše podigao ruku, *Bnei Jisrael* su bili jači; kad je spustio ruku, Amalek je bio jači." — Talmud (*Roš Hašana* 29a) pita: "Vode li Mošeove ruke rat i slamaju li one neprijatelja?" — Objašnjeno je da tekst ukazuje da onoliko dugo koliko *Bnei Jisrael* gledaju prema Hašemu i svoja srca njemu podvr-gavaju, toliko dugo pobjeđuju, a u protivnom gube.

Dakle, kaže Taz, prva dva čuda koja Raši navodi su ona kojima se povećala čast Hašema u svijetu, tj. *krias Jam suf* i rat s Amalekom. Kasnije Raši navodi čuda učinjena u ime židovskog naroda, a ona opet uključuju rat s Amalekom, ali ne i razdvajanje Crvenog mora.

Na temu *emune*, rabin Moše Hajim Luzato – Ramhal, razrađuje značaj čovjekovog jačanja *emune*, vjerovanja i uvjerenja da Hašem upravlja cijelim svijetom. Izjavljuje da nadajući se i čekajući Hašema, te njegujući takvu razinu *bitahona*, čovjek je u mogućnosti osloboditi se iz svakog neprobojnog mjesta, pa čak i pobjeći iz *gehenoma*.

Rabin Naftali iz Ropšica ističe da je hebrejska riječ za povjerenje - *bitahon* - anagram od riječi *hein tov*, a time aludira na činjenicu da kroz *bitahon* osoba može steći naklonost i milost u očima Hašema i čovječanstva.

Rabin Ja'akov iz Radzmina citira pasuk Berešit 37,31: "Uzeše oni Josefov u halju, zaklaše jednu kozu i nato-piše je njenom krolju", - i pita zašto su Josefova braća to učinila. Uostalom, kad je Ja'akov Avinu vidio da se Josef nije vratio, zaključio je da je vje-

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi Dovl Goldwasser: Sredstva moći**

rojatno ubijen na cesti. Moglo bi se reći da braća nisu htjela da Ja'akov njih osumnjiči, a okrvavljenom haljom će potvrditi da ga je stvarno napala divlja životinja. Rodzimer dodaje da je ipak postojala potreba za time jer bi u protivnom Ja'akovljeve nepokolebljive *emuna* i *bitahon* mu dopustile da vjeruje kako se Josef ipak može vratiti. Ja'akov bi molio i preklinjao Hašema i on bi mu pomogao, kao što je rečeno (*Tehilim* 146,5): "Hvale vrijedan je onaj kojem je pomoć Ja'akovljev Hašem, čija je nada u Hašemu" - Radi se o tome da je *bitahon* toliko moćan da omogućuje pojedincu da mu pomoć siđe s Neba, pa bi sigurno Ja'akov mogao dovesti Josefa natrag k sebi.

Veliki rabin Mordehai iz Slonima ispričao je o dva ugledna *dajanima* koji su godinama sudili u svojoj zajednici. U poznim godinama su se dogovorili da tko god od njih dvojice prvi napusti ovaj svijet, vratit će se i svom će prijatelju otkriti što se dešava na drugom svijetu.

A onda je jedan umro i ubrzo se u snu otkrio svom prijatelju. Ispričao mu je da je bio odveden pred Nebeski sud. *Malachei hašaret* su donijeli veliku hrpu *micvot* koje je učinio u svom životu i stavili ih na jednu stranu vage. Zatim su anđeli uništenja došli s hrpom grijeha koje je počinio i stavili ih na drugu stranu vage. Izgledalo je kao da će *micvot* prevagnuti nad *averot*, ali onda je još jedan *malah* došao s grijehom mita i prevagnulo je na drugu stranu.

Prisjetio se onog dana kad mu je neki bogataš prišao neposredno prije razmatranja njegovog predmeta i gurnuo pozamašan novčani iznos u

džep. *Dajan* je sam sebi udijelio oprost jer se osjećao kao da nije "uzeo" mito onako kako je to zabranjeno u Tori; čovjek mu ga je ugurao u džep njegova kaputa, a on se nije usprotivio. Odlučio je zadržati novac. Takva jedna *avera* prevagnula je nad svim *micvot* i dosuđen mu je *gehenom*. Dok su ga vodili prema *gehenomu*, *dajan* je počeo osjećati vrućinu vatre, pa je krenuo plakati i vrištati od boli. Molio je da ga se vrati natrag pred Nebeski sud i da ga se drukčije kazni jer takvu kaznu neće biti u stanju izdržati.

Doveli su ga do nekih visokih tornjeva i dobio je jedan mali čekić i uputu da ih s njim uništi. *Dajan* je shvatio da mu je zadan nemoguć izazov i da nikad neće moći s tako nedjelotvornim alatom srušiti ta zdanja. A onda se sabrao te rekao: u *olam haze* (u ovom svijetu) sam cijeloga života molio i učio Toru. Jesam li ikada to radio zbog vlastite časti? Ne. Želio sam izvršavati volju Hašemovu. I sad također želim is-

puniti Njegovu volju. Ako od mene traži da srušim tornjeve s alatom koji imam, onda je to ono što ću nastojati napraviti. Popeo se na vrh krova i krenuo raditi s čekićem. Lupao je snažno, nastojeći dohvatiti grede. Čim je to počeo raditi, sve visoke zgrade su nestale kao da ih tamo nikada nije ni bilo, a on je odveden u *Gan Eden*.

Mnogi ljudi prolaze kroz život misleći da nemaju duhovne ili tjelesne sposobnosti da prevladaju svoje *nisjonot* jer vide ispred njih visoke zgrade i čini im se da nemaju odgovarajuće alate za borbu protiv *jecer hara*. Istina je, međutim, da je jedino oruđe koje treba, jaka *emuna* u Hašema. Onda će svaka visoka zgrada i toranj pasti kao ljuska s luka, jer *bitahon* je nadmoćan u svojoj sposobnosti da poništi sve fizičke sile na svijetu. To omogućuje pojedincu da se uzdigne do stanja koje nadilazi uobičajeni poredak stvari.■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi YY Jacobson:

Daj nam dvije

Jedna od intrigantnih stvari u vezi Deset zapovijedi, danih Židovskom narodu, jest da su bile uklesane na dvije zasebne ploče. Je li B-gu pone-stalo granita pa je morao koristiti dvije ploče? Zašto nije mogao uklesati zapovijedi na jedan kamen?

Postoji stereotipna šala o Židovima u vezi toga.

Prije nego što je ponudio Toru Židovima, B-g je pristupio svim narodima i pitao ih žele li prihvatiti Toru. Svaki od njih je to odbio zbog neke zapovijedi u Bibliji koje se nikako nisu mogli pridržavati. Kada je B-g ponudu iznio Židovima, njihovo jedino pitanje je bilo: Koliko tražiš za to?

Na što je B-g odgovorio: "Besplatno je."

Pa su Židovi odgovorili: "Daj nam dvije."

Ipak, ovo pitanje zahtijeva ozbiljno razmatranje. Zašto su doista bile potrebne dvije ploče?

Dvije verzije

Rabini su u midrašu predložili nov i originalan odgovor. Deset zapovijedi, rekli su, bile su uklesane na dvije ploče, po pet na svakom kamenu, tako da bi se mogle čitati u dva smjera - odozgo prema dolje i s jedne strane na drugu.

Najjednostavniji način čitanja Deset zapovijedi je, naravno, odozgo prema dolje:

Na prvoj ploči:

- 1) Ja sam Vječni, B-g tvoj, koji te izveo iz Egipta...
- 2) Nećeš imati drugih bogova...
- 3) Nećeš se zaklinjati u B-žje

ime olako...

4) Sjeti se šabata...

5) Poštuj svog oca i svoju majku...

I pet zapovijedi uklesanih na drugoj ploči:

6) Nećeš počinuti ubojstvo.

7) Nećeš počinuti preljub.

8) Nećeš krasti.

9) Nećeš lažno svjedočiti protiv svog bližnjega.

10) Nećeš poželjeti kuće svog bližnjeg; nećeš poželjeti žene svog bližnjeg... niti ičega što pripada tvom bližnjem.

Ovo je bio okomiti način čitanja Deset zapovijedi. No, budući da je prvih pet zapovijedi bilo uklesano na jednom kamenu, a drugih pet na zasebnom kamenu, postojao je još jedan način čitanja zapovijedi - vodoravno umjesto okomito, od zapovijedi br. 1 izravno na br. 6; od br. 2 na br. 7; 3 - 8; 4 - 9; 5 - 10.

Ova verzija Deset zapovijedi tada bi glasila ovako:

- 1) Ja sam Vječni, B-g tvoj/
Nećeš počinuti ubojstvo.
- 2) Nećeš imati drugih bogova/

Nećeš počinuti preljub; i tako dalje s ostalim zapovijedima.

Ali zašto je potrebno čitati Deset zapovijedi vodoravno? Kakav uvid možemo dobiti iz ovog alternativnog čitanja zapovijedi?

U ovom ogledu raspravljat ćemo o odnosu između prve i šeste zapovijedi: "Ja sam Vječni, B-g tvoj/Nećeš počinuti ubojstvo." Značaj ovog "vodoravnog" čitanja s povijesnog, političkog i vjerskog stajališta ne može se dovoljno naglasiti. Ono utjelovljuje jedan od najnevjerojatnijih aspekata judaizma. Ono što je u pitanju u ovoj usporedbi je sama budućnost ljudske civilizacije.

Dva povijesna pokušaja

Dvije skupine su pokušale odvojiti zapovijed br. 1 od zapovijedi br. 6 - razdvojiti ideju o Stvoritelju, koji je oblikovao svijet s moralnom svrhom, od imperativa da se poštuje život drugog ljudskog bića. Prvu skupinu činili su filozofi prosvjetiteljstva tijekom 18. i 19. stoljeća, a drugu vjerski vođe u brojnim i različitim razdobljima. Rezultat i jednih i drugih je bio moralni poraz.

Mislioni prosvjetiteljstva uveli su Doba razuma i moderno sekularno doba, utemeljeno na vjerovanju da velikom načelu "Ne ubij" nije potreban preduvjet "Ja sam Vječni, B-g tvoj" kako bi se ono održalo. Religija nije neophodna da bi se osiguralo moralno ponašanje; razum sam, bez B-ga, odvest će čovječanstvo u eru slobode i postizanje moralne izvrsnosti. Šesta zapovijed mogla je uspješno funkcionirati neovisno o prvoj.

Dok je religija utjelovljavala viziju čovjeka koji stoji u kontinuiranom

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi YY Jacobson: Daj nam dvije**

odnosu s B-gom, bit prosvjetiteljstva predstavljala je viziju čovjeka bez B-ga. Bila je to vizija koja je već bila uvedena tijekom prvih dana stvaranja u blizini Drva spoznaje dobra i zla, od strane najsofisticiranije životinje tog vremena, zmije. "Bit ćete kao B-g", obećala je Evi. Čovjek je mogao, i trebao je, zamijeniti B-ga. Prepušteno samom sebi, vladalo je mišljenje, ljudsko će biće dosegnuti vrhunac. Ali holokaust je označio kraj ove velike vjere u obećanje ljudskog napretka utemeljenog na ljudskom razumu. U Auschwitzu je vjerovanje da suvremeni čovjek osjeća prirodnu empatiju prema drugima zauvijek uništeno.

Plinske komore nisu izumili primitivni, barbarski i nepismeni ljudi. Naprotiv, ovi ljudi su se isticali u znanosti i umjetnosti, ali su ipak poslali 1,5 milijuna djece i 4,5 milijuna odraslih u smrt samo zato što je nji-

hovim venama tekla židovska krv. SS stražari bi proveli dan u Auschwitzu, ubijajući plinom čak po 12.000 ljudskih bića, a zatim bi se navečer vratili kući da pomaze svoje pse i smiju se sa svojim suprugama. Dok se dim djece dizao iz krematorija, ovi šarmantni romantici uživali bi u dobrom vinu, prekrasnim ženama i dirljivoj glazbi Bacha, Mozarta i Wagnera. Ubili su milijune nevinih u ime razvijene etike i opravdali genocid na čisto racionalnim osnovama.

U "Schindlerovoj listi" ima scena tijekom likvidacije krakovskog geta gdje malu djevojčicu koja se skriva u klaviru ubija SS stražar. Dok njezino malo anđeosko tijelo leži u rijeci krvi, drugi stražar sjeda za klavir i počinje svirati.

Prvi SS stražar: *Was ist das? Ist das Bach?*

Drugi SS stražar: *Nein. Mozart.*

Prvi SS stražar: *Mozart?*

Drugi SS stražar: *Ja. I obojica se dive prekrasnoj glazbi.*

To je bila nacistička Njemačka u svom najboljem izdanju.

Elie Wiesel, koji je svojom knjigom "Noć", osobnim svjedočanstvom o životu i smrti u Auschwitzu, zaokupio svjetsku maštu, jednom je upitao Lubavičkog Rebea, koji je i sam izgubio mnoge članove svoje obitelji u holokaustu, kako može vjerovati u B-ga nakon Auschwitza. Ako je B-g postojao, upitao je Wiesel, postavljajući najveći izazov vjeri, kako je mogao ignorirati 6 milijuna svoje djece dehumanizirane i pobijene na najokrutniji način?

Rebe je pustio suzu, a zatim odgovorio: "A u koga očekuješ da vjerujem nakon Auschwitza? U čovjeka?"

Ovo mora ostati jedno od trajnih nasljeđa Auschwitza. Ako je uopće ostalo vjere nakon istrebljenja 6 milijuna ljudi, ona mora crpiti svoju vitalnost iz nečega što nadilazi ljudski razum i njegove osobine. Ako ljudski um postane jedini arbitar morala, to može postati moral koji opravdava giljotinu, gulag i plinske komore. Kao što je Dostojevski slavno rekao u "Braći Karamazovima": "Gdje nema B-ga, sve je dopušteno."

Ateistički filozof Bertrand Russell je izjavio: "Ne mogu pronaći način da opovrgnem argumente o subjektivnosti etičkih vrijednosti [koji proizlaze iz ateizma], ali mi je istovremeno nevjerovatno da je jedino što je pogrešno s bezumnom okrutnošću to što mi se ne dopada." Russellova poanta je od iznimne važnosti. Bez B-ga, ne možemo nikakvo ponašanje objektivno definirati kao dobro ili zlo. Koliko god teško bilo

(nastavak sa 29. stranice) **Rabbi YY Jacobson: Daj nam dvije**

prihvatiti, nitko ne može objektivno tvrditi da je ubijanje majke i njezine djece plinom išta zlobnije od ubijanja miša. Sve je to pitanje ukusa i mišljenja. Valjanost i učinkovitost "Nećeš počiniti ubojstvo" može se održati samo ako se zasniva na temelju vjere u univerzalnog moralnog stvoritelja koji je čovječanstvu dao apsolutnu i nepokolebljivu definiciju onoga što je dobro nasuprot zla.

Profesor Abraham Joshua Heschel, koji je pobjegao iz Varšave nekoliko tjedana prije nego što je napadnuta i izgubio većinu svoje obitelji u nacističkom holokaustu, jezgrovito je izrazio ovaj osjećaj: "Ako čovjek nije više od čovjeka, onda je on manje od čovjeka." Ili se penjemo na mjesto iznad sebe samih, ili ćemo pasti na mjesto ispod nas samih. Kada u duši čovjeka umre vizija svetog, on ili ona sposoban je postati sluga đavla.

Religijsko zlo

Ali ovo je još daleko od cjelokupne slike.

Dok je prosvjetiteljstvo odbacilo prvu zapovijed radi šeste, mnoge su religije kroz povijest odbacile šestu zapovijed radi prve. Njihovo je stravično uvjerenje da sve dok vjerujete u G-spoda, ili u Alaha, možete ubiti i osakatiti koga god označite "nevjernikom". Bilo da je riječ o poslovnom čovjeku u New Yorku, ili tinejdžeru koji jede krišku pizze u Jeruzalemu, ili djetetu na prvi dan škole u Beslanu, ili putniku u Madridu, ili turistu na Baliju, ili habadskom bračnom paru u Mumbaiu, ako osoba nije pripadnik vaše vjere, B-g želi da ona umre. Za vjerskog fundamentalista, "Ja sam G-spod, B-g tvoj" nema nikakve veze s "Nećeš počiniti ubojstvo".

Ovo je najgora izopačenosti vjere. Kada tisuće s radošću mogu likovati u mučenju židovske dječice, u silovanju i odsjecanju glava Židovskih žena, kao što su čudovišta Hamasa učinila 7. listopada 2023., dok su milijuni drugih slavili, to je najodvratnije skrnavljenje Alaha. Vjera koja ne usađuje svojim sljedbenicima svetost svakog ljudskog života skrnavi i erodira samu svrhu vjere, a to je da uzdigne ljudsku osobu u stanje iznad osobnog instinkta i predrasuda. Ako izbrišete "Ne ubij" iz religije, odvojili ste se od "Ja sam G-spod, B-g tvoj." Vjerovati u B-ga znači poštivati život svake osobe stvorene na sliku B-žju. Ono što nam povezanost dviju zapovijedi govori jest da ne možete vjerovati u B-ga i počiniti ubojstvo.

Ako izbrišete "Ne ubij" iz religije, odvojili ste se od "Ja sam G-spod, B-g tvoj."

S druge strane, ako iskreno vjerujete da je oduzimanje života drugom čovjeku pogrešno - ne samo zato što nemate sredstva ili motiva da to učinite ili se bojite da ćete izvršiti u zatvoru, već zato što prepoznajete transcendentnu, nepovredivu vrijednost života - to je samo još jedan način da kažete da vjerujete u B-ga. Jer što daje ljudskom životu njegovu radikalnu milost, njegovu transcendentnu svetost i njegovu apsolutnu vrijednost ako ne živa prisutnost B-ga utisnuta na lice ljudskog bića?

Prije 3340 godina, judaizam je, u najplemenitijem pokušaju da stvori društvo utemeljeno na pravdi i miru, uspostavio svoj glavni kodeks u slijedu dviju zapovijedi - "Ja sam

Vječni, B-g tvoj/Ne poćini ubojstvo." Društvo bez B-ga može postati čudovišno; društvo koje napušta vječnu i apsolutnu zapovijed "Ne poćini ubojstvo" jednako je zlo. I jedno i drugo su u stanju usred dana spaliti živu djecu, i onda otići spavati čiste savjesti.

Planina

Talmud bilježi ovu ideju na intrigantan način.

Talmud navodi tradiciju da kada se Izrael približio Sinaju, B-g je podigao planinu, držao je iznad glava ljudi i objavio: "Ili ćete prihvatiti Toru, ili će vas planina zdrobiti." (Talmud temelji ovu tradiciju na stihu u Izlasku: "I stajahu pod gorom")

Ovo se čini apsurdno. Kakvu vrijednost ima odnos i savez prihvaćen pod prisilom?

Odgovor je vrlo jednostavan. Ono što je B-g govorio Židovskom narodu jest da stvaranje društava koja poštuju život i izbjegavaju okrutnost ovisi o obrazovanju i o sustavu vrijednosti koji se usađuje djeci tog društva. Sustav Tore, sugerirao je B-g, bio je jamac za život i slobodu. Ako odbacite moral Tore, ako ne budete imali hrabrosti i uvjerenja da naučite svijet da "Ja sam G-spod, B-g tvoj" i da sam nedvosmisleno izjavio "Nećeš poćiniti ubojstvo", rezultat će biti čovječanstvo zgnječeno pod planinom tiranina.

Osamdeset godina od Auschwitza i nakon dva desetljeća neprestanog islamskog terorizma, planina ponovno visi nad našim glavama. Hoćemo li prihvatiti put b-žanski utemeljenog morala? Hoćemo li paziti da nikada ne zaboravimo da se religija uvijek mora definirati s "Nećeš poćiniti ubojstvo?" ■

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Psalam 41: B-g podupire bolesne

ה' יִסְעֶדְנוּ עַל-עַרְשׁ דָּוִי; כָּל-מִשְׁכָּבוֹ
הִפְכָּת בְּחַלְיוֹ. (תהילים מא:ד)

"B-g će ga okrijepiti na bolesničkoj postelji; Ti ćeš mu preobraziti ležaj u bolesti njegovoj." (Psalmi 41:4)

Na koji način B-g dolazi u pomoć onima koji su bolesni?

Šehina prebiva nad bolesnima

Između tijela i duše postoji jasna veza. Pozitivni osjećaji, poput ljubavi, smirenosti i vjere, jačaju naše psihološko i fizičko zdravlje. S druge strane, negativni osjećaji, poput ljubomore, ljutnje, ogorčenosti i straha, imaju štetan utjecaj na naše zdravlje.

Kada smo bolesni, tjelesne snage su nam znatno oslabljene i možemo se bojati da nam se smrt približava. Upravo u tom trenutku, naša duhovna strana dobiva snagu i novu životnu energiju. Iznutra se bude pozitivne sile. Srce koje je bilo ispunjeno kritikom i ljubomorom može se preobraziti u srce puno suosjećanja i velikodušnosti. Privlače nas svete težnje, iako smo se u zdravlju bili otuđili od takvih osjećaja, zaokupljeni svakodnevnim brigama. Pouzdanje u B-ga raste, nada i vjera procvjetaju. S tom obnovom duhovnog života, bolesnik otkriva neočekivani izvore snage.

Talmud ovaj fenomen opisuje intrigantnom izjavom: "Šehina prebiva nad glavom osobe koja je bolesna" (Šabat 12b).

Zašto baš nad bolesnikovom glavom?

Kada je čovjek zdrav i zaokupljen tjelesnim užicima, njegova glava - njegove misli i želje - mogu biti mračne i prizemne. Ali kada je tijelo slabo, svjetovne težnje gube snagu svoje privlačnosti. Oslobođena njihovog stiska, budi se unutarnja čistoća čovjeka i njegov pogled na stvarnost postaje jasniji. Bolesnik može u sebi pronaći skrivenu ljubav prema B-gu i čežnju da ide B-žjim putovima - na razini koja može nadmašiti onu zdravih ljudi. Glava, središte misli i razmišljanja, postaje posuda za B-žansku Prisutnost.

Kako bi nam usadili svijest o potencijalnoj svetosti onih koji su bolesni, naši su nas učitelji poučavali da onaj tko posjećuje bolesne ne bi tre-

bao sjediti na njihovom krevetu. Umjesto toga, trebao bi s poštovanjem sjediti pred njima, poput učenika koji s poniznošću sjedi pred svojim učiteljem.

Ovo jačanje duhovnog života - to je pomoć koju B-g pruža bolesnima. "B-g će ga okrijepiti na bolesničkoj postelji." Zapravo, ovo je osnovna svrha bolesti. Kada se naš fizički svijet sruši, prisiljeni smo preispitati život, pogledati dalje od površne privlačnosti tjelesnih užitaka i osloboditi se okova svjetovnih stvari koje nam odvlače pažnju.

Bolest može postati transformativno iskustvo, vrijeme pojačane duhovnosti, prilika za istinsko pokajanje i oprost. Kao što su učitelji poučavali: "Čovjek ne ozdravlja od bolesti dok mu nisu oprošteni svi grijesi." (Nedariiim 41a).■

(Prilagođeno iz Ein Eyah svezak III, str. 32 na Šabat 1:50)

Rabbi Shlomo Carlebach:

Duša Šabosa

Hvala B-gu, religije sve više međusobno surađuju, ljudi sve više surađuju. I pri tom ne mislim na pravljenje *gefilte fisha* ("okruglica" od mljevene ribe i brojnih drugih sastojaka) od religija, jer mi to, nažalost, u nekoj mjeri nanosi bol. Neki ljudi misle, hajde da napravimo *gefilte fish* od svih religija; neka svatko dođe po žlicu u nju i napravimo novu juhu. To nije ono o čemu ja govorim. Ono što se događa u svijetu jest da svatko uistinu želi znati: Što ti misliš? U što vjeruješ?

To ne znači da se ja moram promijeniti. Ako vidim da netko ima lijep nos, to ne znači da moram uzeti njegov nos i staviti ga sebi na lice. On ima svoj nos, a ja imam svoj. Ja samo gledam njegov nos i vidim da je lijep. Znaite, ljudi moraju shvatiti da je u osnovi svaka religija B-žja objava. Jedino pitanje koje mogu postaviti je, upoznaj me malo s time što tebi B-g otkriva. Ali ja moram vršiti ono što B-g otkriva meni, jer ako se udaljim od svoje vlastite objave, tada također ne prihvaćam B-ga.

Nama je potrebno nešto što će B-g otkriti čitavom čovječanstvu, nešto što je više od svega na svijetu, nešto što je dublje od bilo kojeg prethodnog otkrivenja, nešto izuzetno duboko i izuzetno sveto. Mislim da se svijet priprema za to.

Ima jedno vrlo snažno učenje jednog od svetih rabina novog doba, Reb Zadoka haCohena. Premda je živio prije stotinu i pedeset godina, on je bio stotinama godina ispred svog vremena. On je najvjerojatnije bio najveći ili jedan od najvećih uče-

njaka i kabalista u povijesti Židovskog naroda. Imao je svega pedeset sljedbenika, jer njegova su učenja bila tako duboka, da ako niste znali napamet svaku riječ kabalističkog učenja, naprosto niste znali o čemu on govori. On je rekao nešto otprilike ovako:

"Govori se da svijet postaje sve manje religiozan, ali ja vam kažem daje upravo suprotno, duše ljudi postaju sve plemenitije. Možda izvana to izgleda kao da oni odstupaju od B-ga, no iznutra, oni mu se sve više i više približavaju."

Ima jedno učenje Rav Kooka: religije svijeta će se međusobno povezivati na tri razine. Nažalost, u početku su se sve religije borile jedna protiv druge. *Nebekh* (užasno). Na sljedećoj razini sve religije međusobno surađuju i pokušavaju postati jedno. To je viša razina, no ne i najviša. Zamislite da svi izgledamo

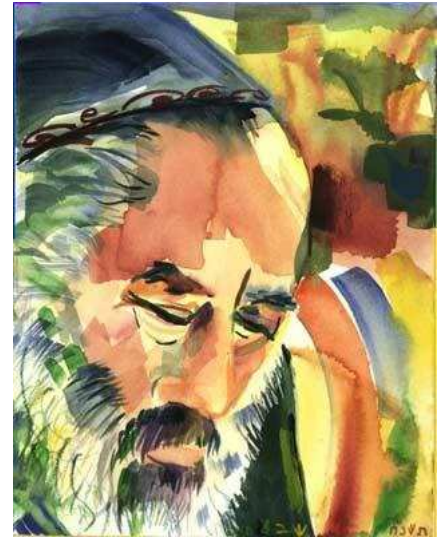
**Istina je da svatko od nas
ima nešto jedinstveno**

što treba učiniti

na ovom svijetu.

**Svima su potrebna naša
posebna vlastita vrata.**

isto, jednako mislimo i jednako zvučimo. Svijet bi bio najdosadnije mjesto za život, jer ne bi bilo ničega što bi se moglo naučiti od druge osobe. Tako Rav Kook kaže nešto *gevalt* (pazite sada): postoji treća razina. Kada Mašijah dođe, svaka religija na svijetu početak će prihvaćati

razlike i jedinstvenost drugih religija.

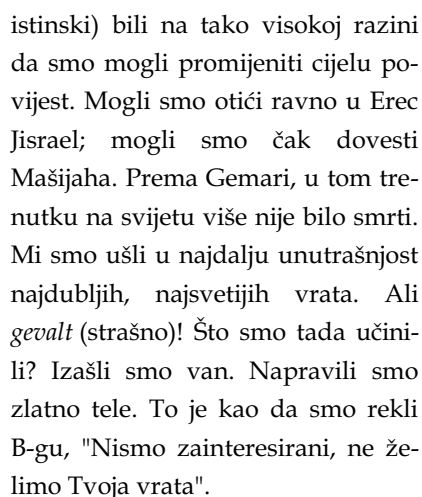
Zašto odlomak Tore o Deset zapovijedi započinje s pričom o Jitrou? Zato što sve dok ne shvatimo i natrag prihvatimo druge duhovne tragatelje, mi još uvijek nismo spremni primiti Toru za nas same.

Otvaranje vrata

B-g nam uvijek otvara vrata – toliko različitih vrata. Mi nekada vidimo ta vrata, znamo da su otvorena i uđemo kroz njih. Ali, ponekada se bojimo proći kroz njih strahujući što se može nalaziti s druge strane. A onda, ponekad, čak niti ne shvaćamo da su vrata tu...

Bilo je toliko mnogo prilika u kojima je Izrael mogao popraviti cijeli svijet. Mogli smo dovesti do pravog, istinskog mira. Vrata su bila širom otvorena...ali mi ih nismo vidjeli. Propustili smo svoju šansu....

Možete li zamisliti koju nam je vrstu vrata *Ribono Šel Olam* otvorio kada smo stajali kod gore Sinaj i primali Toru. Mi smo *mamash* (stvarno,

ma uvijek bismo trebali jedni drugima otvarati vrata, a naročito svojoj obitelji – svom mužu, svojoj ženi, svojoj djeci. Koliko se samo puta ljudi razvedu jer je jedno od njih zatvorilo vrata? Ili koliko mnogo puta smo prezaposleni da bismo vidjeli da nam naša djeca otvaraju vrata svog srca?

došlicu? Mogli smo im naprosto
promijeniti živote...

Zašto ne uđemo kroz vrata? Jer – da, možda vidimo njihovu ljepotu. Ali ne smatramo da ih trebamo. Mi mislimo da ona nisu za nas. Istina je da svatko od nas ima nešto jedinstveno što treba napraviti na ovom svijetu. Svima nama je potrebna posebna pomoć i smjernice, naša vlastita posebna vrata. Ali stvarna vrata Neba postoje za svakoga od nas...

Neka bismo svi znali kada su vrata otvorena. I neka bismo znali u svojim srcima: "Ova vrata su za mene. Ako napravim još samo jedan korak, tko zna koliko daleko mogu stići..."■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: JITRO

Ovotjedna *paraša* vrhunac je priče o čovječanstvu - dolazak do točke potpunog očišćenja od boli, kaosa i smrti. Kako? Kako se možemo povezati na ovaj predivan trenutak u povijesti naše planete?

U prethodnom smo tekstu spomenuli da smo sada u petom tjednu razdoblja koje kabalisti poznaju kao ŠOVaVIM – prilike za povezivanjem s jedinstvenim silama rasta i slobode (slobode od okova našega tijela, sebičnosti i strahova). Ovaj tjedan (peti tjedan) imamo povezivanje na najvišu razinu – Objavu na gori Sinaj.

Paraša Jitro (Jetro) dobila je ime po Mošeovom tastu. Mnogi mudraci postavljaju pitanje kako može biti da je Jitro, koji je bio veliki poganski svećenik, dobio takvu značajnu čast da ima specijalnu parašu, ovu objavu na gori Sinaj, što je najsilniji i najznačajniji događaj u povijesti čovječanstva?

Naša priča počinje odmah nakon što su Izraelci došli do gore Sinaj i rečeno je da je Jitro napustio svoju zemlju, Midjan, poveo sa sobom Ciporu (Mošeovu ženu) i njenu djecu i otišao se susresti s Mošeom u pustinji.

Kad je Jitro primijetio koliko truda Moše ulaže u vođenje svog naroda, on mu kaže: "Ono što ti radiš, nije dobro. Ti ćeš se zasigurno potrošiti... Saslušaj dakle moj glas... i postavi ovako nad njima, neka budu rukovoditelji nad tisućama, rukovoditelji nad stotinama, rukovoditelji nad pedeseticom, i rukovoditelji nad deseticom". Znači, Jitro podu-

čava Mošea kako da delegira ovlasti.

Međutim, ovdje ima još jedna pouka. Kako bi čovjek postigao samostvarenje i potpuno ispunjenje, ujedinenje sa Stvoriteljem, svaki čovjek, bez obzira na to koliko je pravedan, onog trenutka kada on ili ona zadobiju moć i kontrolu, teško je znati kako će to na njih utjecati. Stoga je potrebno izgraditi sustav provjeravanja i ravnoteže koji će omogućiti ispravan proces duhovnog rasta, sličan onome u pustinji koji je narod doveo do jedinstva i omogućio objavu na gori Sinaj.

Jitro otkriva onu tajnu "Pribavi si učitelja i kupi si prijatelja" (Etika otaca 1,6). Duhovni put je uvjetovan spoznajom da povezivanje s negativnošću, strahom, kritiziranjem, ljutnjom, ponosom, itsl., znači

smrt.

Objava na gori Sinaj prema Zoharu je tajna besmrtnosti za ljudski rod. Da bi došli do tog cilja postoje tri uvjeta:

A. prijateljska i brižna zajednica koja nas nuka prema duhovnom rastu s ljubavlju i s potpunom vjerom u nas. Zajednica koja će nas držati odgovornima za naše ponašanje i postupke, i koja će nas uvježbavati da postanemo što bolji možemo biti.

B. Osnovna pravila društva koja su zasnovana na zlatnom pravilu: Voli svog bližnjeg, kao što voliš sebe samoga - svako ljudsko biće je stvoreno na sliku B-žju i zato treba biti tretirano s poštovanjem.

C. Svjetlo B-žje nalazi se u svakome i u svemu, pa se sreća može doživjeti jedino kada poštujemo to Svjetlo.

To je glavna ideja Objave na gori Sinaj - vječni život za svakoga. ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Odnos muškaraca i žena spada svakako među najteže, teško rješive probleme našeg vremena. Nakon mnogo godina muške dominacije, žene odlučno zahtijevaju poštenje i ravnopravnost na radnom mjestu, u obitelji, vladi i učionici. Ukratko, u cijelom životu.

Hoće li borba ikada završiti ili su muškarci i žene predodređeni za beskonačan sukob? Što su korijeni tog sukoba? I, što je najvažnije, koje su to jedinstvene uloge muška-raca i žena?

Ta su pitanja neobično privlačna, zato što način na koji definiramo sebe kao muškarce i žene, izravno određuje tko smo i kako živimo. Način na koji se identificiramo s rodnom ulogom leži u samoj srži osobnosti.

Suvremeno se društvo tek počelo baviti pravim razlikama između muškaraca i žena. Pored očiglednih fiziolo-kih razlika, postoje razlike u načinu razmišljanja, govoru i ponašanju. Dio je toga posljedica društvenog uvjetovanja, ali jedan nas dio vodi do prirodnih obilježja svakoga roda.

Pred muškarcima i ženama danas stoji velik izazov da budu međusobno iskreni u svom odnosu prema rodnim ulogama. U naše vrijeme ta granica postaje sve nejasnija. Čini se da su muškarci i žene postali jednaki. Je li to uistinu tako? Svjedoci smo masovne krize identiteta. Svaki je rod, u iskrenoj težnji za ravnopravnošću, žrtvovao svoju jedinstvenost. Muškarci i žene gotovo su potpuno integrirani u školi, na poslu i u cijeloj zajednici; kao rezultat, raste broj pitanja o njihovim sličnostima i razlikama. U pokušaju prilagođavanja društvu, posebno tržištu rada, muškarci i žene često svojim ponašanjem potiskuju svoju pravu prirodu. U namjeri da se zaštite, postaju previše agresivni; kako bi zadovoljili svakoga oko sebe, mogu postati bezrazložno pasivni.■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Učenje

Rebe Jehudi pozva jednom svog hasida Simhu Bunama, pa ga, ne rekavši mu razlog, posla na dalek put. Simha Bunam je sa sobom poveo nekoliko hasida i tako su bez pitanja napustili grad.

Put ih je doveo u neko selo. Ogladnjeli su i poželjeli nešto jesti kod jednog domaćina. On im reče kako nema mliječnih proizvoda, već im može ponuditi samo meso. Hasidi odmah počеше ispitivati; željeli su znati tko je mesar, je li životinja bila zdrava, koliko pažljivo je meso usoljeno... Dok su tako ispitivali domaćina, prekine ih glas čovjeka koji je čitavo to vrijeme mirno sjedio iza peći. Čovjek je bio odjeven u dronjke, pa je izgledao poput onih siromaha koji žive lutajući od grada do grada.

On im reče: "Hasidi, hasidi! Za vrijeme dok tako pomno ispitujete čistoću onoga što stavljate u svoja usta, niste niti u jednom trenutku postavili pitanje o čistoći onoga što izlazi iz vaših usta."

Kad je čuo te riječi, shvatio je Simha Bunam da ga je njegov učitelj poslao na put kako bi od ovog posebnog gosta naučio nešto važno, pa se zadovoljno spremio za povratak.■

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Čast – Kavod

"Rabi Akiva je imao 12.000 parova učenika. Svi oni pomriješ u tjednima između Pesaha i Šavuota, jer nisu iskazivali čast jedni drugima." (Talmud – Jevamot 62b)

Većina nas ide okolo nesvjesno, nenamjerno, neovlašteno i pretjerano kritički procjenjujući druge. Ova navika je toliko uobičajena i toliko podsvjesna da samo skretanje pažnje na nju može biti ogroman poziv na buđenje. Shvaćate li da kada uđete u neku prostoriju, skloni ste istog trenutka prosuditi svakoga tko se tamo nalazi? I ne samo prosuditi, što podrazumijeva nepristranu procjenu, već zapravo tražiti osobine i ponašanja koja su manjkava?

Ako zdravorazumski razmislite o tom ponašanju, shvatit ćete da vam ono šteti. Šteta nastaje kod onoga o

kojem se donosi sud, kao i kod onoga koji sud donosi.

Moja omiljena priča koja skreće pažnju na tu temu dolazi iz izvora kojeg ne mogu točno odrediti. Čuo sam priču koju ću vam ispričati. Radi se o čovjeku koji je bio nadglednik (dakle, *mašgijah*) košer normi u tvornici za preradu hrane. Tim se poslom bavio već dosta vremena, kad ga je jednog dana šef pozvao na stranu i rekao mu da je jedan od zaposlenika vidio kako netko dolazi u kuhinju i pregledava posude te čita naljepnice s popisom sastojaka.

Mašgijah se pomalo oneraspoložio zbog tog nedopuštenog ulaska. "Ako ta osoba sumnja u moj nadzor," odgovorio je, "ispravno bi bilo da je došla ravno k meni i iznijela mi svoja pitanja, a ne da čeprka sama, meni iza leđa."

Prošlo je neko vrijeme i šef je ponovo uzeo *mašgijaha* na stranu da ga obavijesti kako mu je zaposlenik re-

kao da se uljez vratio i opet njuškao po kuhinjskim stvarima. Sada je *mašgijah* već bio ljut. "Jednom je došao pronjuškati, u redu. Ali sada ponovo?"

Kada su mu rekli da je nametljivac došao i po treći puta, *mašgijah* je počeo misliti ružne stvari o toj osobi. Kakva se to osoba ovako šulja uokolo da bi ga provjeravala? Zašto nije izravno iznio svoja pitanja i brige umjesto da čačka okolo kao neki nitkov? Zašto to radi? Taj nije ništa bolji od lopova! A možda je i gori od njega! Možda dolazi kako bi iskopao nešto da uništi moju reputaciju! Kuga ga snašla! I njegovu obitelj!

Prilikom sljedeće posjete tvornici, šef ga je ponovo uzeo na stranu i, prije nego li je uspio zaustiti i riječ, *mašgijah* se sav zapjenio i uzrujano počeo govoriti o tom nepoštenom, zmijolikom, ljudskom biću nevrednijem od crva, za kojeg je sudbina da istrune u Gehenu i pre-dobra...

"Čekaj! Čekaj!" rekao je šef. "Riješili smo tu misteriju. Ta osoba koja stalno njuška po tvornici? To si ti! Zaposlenik koji je sve to rekao je nov, i nije poznavao tebe niti je znao što je tvoj posao ovdje, pa je prijavio tu 'sumnjivu' osobu."

Šef se dobro nasmijao, i nikako nije mogao razumjeti zašto *mašgijahu* nije bilo do smijeha. Ono što je u tom trenutku prolazilo umom *mašgijaha* bila su sva prokletstva i ružne misli koje je poželio toj nepoznatoj osobi, njegovoj obitelji i njegovim potomcima. Što ako se to obistini?!

(nastavak s 34. stranice) **Alan Morinis** Program musara

Sudite s dobre strane

Ova priča krije mnoge pouke. Ne bismo trebali misliti kako je jedini razlog da manje osuđujemo i da budemo širokogrudniji prema drugima taj što nam to može škoditi. To je istina, ali ima tu mnogo više od toga.

Suditi druge s naklonošću je pozitivna *micva*. U dijelu Tore koji je poznat kao "Kodeks svetosti", čitamo: "Ne činite nepravde pri suđenju; ne iskazuj naklonost siromahu; ne hvali moćnog. Sudi svog bližnjeg pravo" (*Levitski zakonik 19,15*).

Na nesreću, običaj da druge strogo sudimo ukorijenjen je toliko duboko da nam je potrebna stvarna pomoć kako bismo tu sklonost prevladali. Talmud nas uči, "Svakoga sudi s dobre strane" (*Avot 1,6*). To znači da ako vidite nekoga kako čini nešto što je sumnjivo, tada vam nije dozvoljeno da pretpostavite kako ta osoba čini nešto negativno, već umjesto toga trebate to protumačiti s dobre strane. Vaša je obaveza da svakome pružite olakotnu okolnost nevinosti i sudite mu blagonaklono.

Pomislite na čas na nekoga tko kasni na sastanak (a to može biti i bogoslužje ili društveno okupljanje). Što će vam biti prva pomisao? Hoće li to biti, "Toliko je neuljudno što netko kasni samo zato što se ne zna organizirati kako treba da bi stigao na vrijeme, ili je previše lijen da se potruži stići na vrijeme?" Ili će biti, "Možda je ta osoba bila budna čitave noći uz bolesno dijete, ili možda bi on ili ona stigao na vrijeme da ga u posljednjem trenutku nije omelo

pomaganje nekome u njegovoj brizi"?

Što vam prvo pada na pamet?

Evo jednog lijeka protiv osuđivanja. Učitelji musara ga nazivaju "*dan l'kaf zehut*," što se često interpretira kao "pružiti olakotnu okolnost sumnje." No to zapravo zahtijeva i više od toga. Da bismo bili *dan l'kaf zehut* znači da čak i kada vidimo ponašanje koje je nesumnjivo neprihvatljivo, mi ipak moramo nastojati potražiti olakotne okolnosti ili pozitivne aspekte koji mogu postojati. Naš je zadatak da u obzir uzmemo sve činjenice koje su igri za tu osobu, i ako ih uzmemo, obavezni smo izvući neku vrlinu koja to opravdava, jer nema nikoga tko nema barem jedne dobre osobine.

U svom sam vlastitom životu doživio slučaj koji mi je pokazao koliko je važno omogućiti olakotnu okolnost dvojbe. Prije nekoliko godina, naša se obitelj vraćala s ljetnog odmora u karavanu prekrcanom stvarima. Već je postajalo kasno pa smo se odlučili zaustaviti i kupiti nešto hrane gladnoj djeci. I dok nas nije bilo u automobilu, netko je provalio u auto i ukrao nam mnoge

stvari, uključujući i aktovku sa svim mojim radovima, rokovnikom, poslovnim planerom i drugim stvarima. Kad smo otkrili da smo pokradeni, otišli smo ravno kući i smjestili djecu, a potom pozvali policiju i osiguravajuće društvo.

Tada mi je na pamet pala jedna ideja. Većina onoga što je bilo ukradeno nije bilo od koristi nikome drugome – poput uzoraka vode koje smo nosili u grad kako bismo ispitili kvalitetu vode našeg bunara. A i sadržaj moje aktovke, osim meni, nije bio od koristi nikome drugome. Pokušao sam se staviti u položaj lopova i pomislio sam da bi možda, samo možda, neke od naših stvari mogle biti bačene u kontejner u kutu uličice. Zato sam se odvezao natrag na mjesto gdje nam je bilo provaljeno u auto i krenuo po uličicama pregledavajući kontejnere sa smećem. Bila je već gotovo ponoć.

Kad sam se popeo da pogledam u još jedan kontejner, netko me zazvao "Alane!" Okrenuo sam se, pogledao dolje i ugledao mladića koji je igrao ulogu u jednoj televizijskoj seriji koju sam producirao (sve se to događalo u vrijeme kada sam se tim bavio). Podigao je pogled prema meni. Zaboravite na trenutak stvarnu priču, i zamislite njega kako gleda sredovječnog tipa kako usred noći pretura po kantama za smeće u zabitoj mračnoj uličici.

Dan l'kaf zehut. Podarite si olakotnu okolnost da posumnjate. Uvijek ima nešto više od onoga što oko vidi. (Dodatak ovome: Objasnio sam mu što se dogodilo. Nikada nisam našao te stvari.) ■

Iz domaćeg tiska

NEPREPOZNTLJIVI

Ovako izgledaju trojica izraelskih talaca koje je Hamas pustio nakon skoro 500 dana zarobljeništva

Jutarnji list, 7.2.2025.

Sva trojica muškaraca djeluju mršavo, blijedo i slabo i u lošem su stanju

Palestinska militantna grupa Hamas u subotu je predala trojicu izraelskih talaca, čija je mršavost neugodno iznenadila Izraelce, a istodobno je Izrael oslobodio 183 Palestinca u sklopu primirja čiji je konačni cilj okončati 15-mjesečni rat u Gazi.

Ohad Ben Ami i Eli Sharabi kao taoci su uzeti iz kibuca Be'eri tijekom prekograničnog napada 7. listopada 2023. koji je vodio Hamas, a Or Levy je istoga dana otet s glazbenog festivala Nova.

Sva trojica muškaraca djeluju mršavo, blijedo i slabo i u lošijem su stanju od 18 talaca oslobođenih prošli mjesec nakon dogovora o primirju.

"Izgleda poput kostura, bilo je to užasno vidjeti", rekla je punica Ohada Ben Amija, Michal Cohen za Channel 13 News, prateći primopredaju koju je vodio Hamas.

Rasporedili desetke boraca

Hamas je i ovom prigodom demonstrirao silu kao i tijekom ranijih oslobađanja talaca, uz paradu svojih boraca.

Deseci Hamasovih militanata raspoređeni su u središtu Gaze u trenutku predaje talaca Međunarodnome odboru Crvenog

križa. Potom su oslobođeni taoci automobilima ICRC-a odvezeni do izraelskih snaga u Izrael. Ondje su ih dočekali članovi obitelji te su prevezeni u bolnice.

Forum obitelji talaca smatra da slike trojice oslobođenih talaca evociraju na slične slike onih koji su preživjeli nacističke koncentracijske logore za vrijeme holokausta. Na njihovim je transparentima pisalo: "Moramo izvući SVE TAOCE iz tog pakla."

U zamjenu za oslobađanje talaca, Izrael je pustio 183 palestinska zatvorenika. Neki od njih su osuđeni za sudjelovanje u napadima u kojima su poginuli deseci ljudi, a pušteno je i 111 zatočenih u Gazi za vrijeme rata.

Autobuse s oslobođenim zatvorenicima u Gazi je dočekalo razdragano mnoštvo. Među onima koji su oslobođeni u Ramalahu na Zapadnoj obali pod izraelskom okupacijom je i Ejad Abu Škaidem, koji je u Izraelu osuđen na 18 doživotnih robija zbog planiranja samoubilačkih napada u znak osвете za izraelska ubojstva člника Hamasa 2004. godine.

"Danas sam ponovno rođen", rekao je Škaidem novinarima po dolasku u Ramalah, dok ga je mnoštvo pozdravljalo klicanjem.

Medicinska služba palestinsko-ga Crvenog polumjeseca rekla

je da je šest od 42 puštenih na Zapadnoj obali u prilično lošem zdravstvenom stanju i da su ih prevezli u bolnice. Neki su se zatvorenici žalili na zlostavljanje. Škaidem je kazao da su tijekom okupacije bili ponižavani više od godinu dana.

Ovo je zadnja u nizu razmjena u sklopu kojih je dosad vraćeno 16 izraelskih i pet tajlandskih talaca te je oslobođeno 583 palestinskih zatvorenika i pritvorenih osoba.

Prva 42-dnevna faza primirja, realizirana uz posredovanje Washingtona, Kaira i Dohe, uglavnom se održava od stupanja na snagu 19. siječnja.

No strahuje se da bi dogovor mogao propasti i prije nego što se svih preostalih 76 talaca oslobodi. Bojazan je osobito porasla nakon nenadanog poziva Donalda Trumpa da se Palestinci isele iz Gaze i da se enklava preda Sjedinjenim Državama koje će to područje pretvoriti u "Rivijeru Bliskog istoka".■

Šin Bet obelodanio: Sprečili smo ih

B 92, 6.2.2025.

Peteročlana ćelija sastavljena od članova Fataha i Hamasa uhićena prije nego što je uspjela provesti plan; sigurnosne službe zaplenile bombu i automatsku pušku.

Izraelska bezbednosna služba Šin Bet saopćila je danas da je sprečila planirani teroristički napad na autobus u Jerusalamu krajem prošle godine.

U novembru i decembru 2024. godine, agenti Šin Beta i izraelski vojnici uhapsili su petoricu članova terorističke grupe sa sedištem u Ramali, koja je bila sastavljena od pripadnika Fataha i Hamasa, a koja je planirala napad u kontekstu rata u Gazi, piše Tajms of Izrael.

Tokom operacije, Šin Bet je zaplenio eksplozivnu napravu koju su članovi grupe pripremili za daljinsko aktiviranje unutar Izraela, kao i automatsku pušku "Carlo".

Uhvaćeni su Ahmad Džasar Ali, Mundir Seik Kasem, Bašir Avad, Omar Šubah i Ali Šveiki. Šin Bet navodi da su neki članovi te grupe prethodno izveli nekoliko neuspješnih napada na vojnike IDF-a, koji nisu izazvali žrtve.

Nedavno su podignute optužnice protiv njih, među kojima su članstvo u ilegalnoj organizaciji, pripreme za ubistvo, po-

sedovanje oružja i pokušaj proizvodnje oružja.■

